

BRATERNÁ SŤETIGA JĀŇŠA.

ČUJTE, ČUJTE

KAJ ŽGANJE DELA!

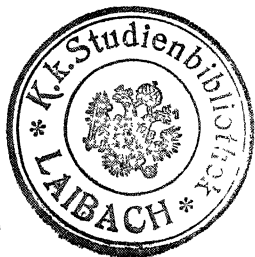

Prigodba

žalostna ino vesela za Slovence.

Poslovenil

F. . . GL. . .

V Celovci 1847.

Natisnil ino na prodaj ima Joan Leon.

Prijatelji pomagajte!

Strašen ogenj, iz samiga pekla doma, po naših krajah sega. Ne prime se strehe ne sten, ampak ljudi. Veliko tavžent in tavžent jih časno ino večno gori; ter se jih od leta do leta več vnema. Ako se ne združimo tiga kužniga ognja pogasiti, nam hoče v kratkim naš zarod vgonobiti'. — Vsmilite se, vsmilite se vi, prijatelji, ino gasiti pomagajte!

Kje pa je ogenj? — vprašate. Po tabernah ino na poljah, po zhodah in domačijah — žganje na mizi in po omarah, ki ga ljudje ne po glažekah, ampak le po poličah če dalje bolj pijejo; ino več ko gaspijejo, hujsi gorijo, pamet in zdravje — dušo in truplo zgubijo. — Povéte, ali ni žganje iz pekla domá — očitno delo satana? — peklenska pjača, ki se naše dni po sveti vozi ino ljudi moti? — — —

Hudič je bil od nekda j goljuf ino lažnivec, ino je še. Dan denašen ljudi z žganjam goljfa — za'premoženje ino poštenje, ki se v žganji za-
pravi; — goljfa za zdravje ino življenje, ki se z žganjam okrajša; — goljfa za srečo zakonsko ino otroško, ki se v žganji zgubi; — goljfa za časno ino večno veselje, pa le tají, de žganje škodljivo ni. Oj peklenski lažnivec, ki to govori ino terdi, de žganje pijati greh ni! — „Tak bi tudi greh ne bilo strup jemati.“ Taka pijača milo teče, pravi sv. Duh, poslednič pa opeče ko strupna kača.“

Kristus je prišel na svet dela hudičove pokončat; ino mi vsi, ako smo pravi kristjani, si mormo pomagati ino ne popréj henjati, dokler žganopivstva iz svoje hiše ino vesi, iz fare ino domačiga kraja ne odpravimo, naj velja, kar rado. Braterno svetiga Janža hočemo per nas začeti, kakor njo po drugih deželah imajo — družbo treznosti narediti ino si mož beseda biti, žganja ne okusiti, ne kupiti, ne prodati, ne ponuditi; ne vzeti v službo hlapca ne dekle, ki žgano pije; ne težaka ne rokodela najeti, ki

brez žganja ne dela, tudi sedeti ne poleg žganopivca alj pivke, zakaj kužna bolezn je to.

Naj reče kdo kar hoče: kdor je Kristusov, naj pomaga, kar je mogoče, de žganja med nami ne bo, kakor v apotekah zravno mišence, ino pa v fabrikah poleg hudičeviga olja — tamonaj žganje rabijo!

Kedar se bo poslednimu žganjarju pečnica poderla, ino kerčmarju, ki v taberni žganje toči, posledna flaša brinjovca sterla, homo še le svoje delo dokončali, popréj ne henjali. — Bog nam pomagaj! Za to Vas prosi

Vaš

znani prijatelj
Ljubomir.

1.

Modra popotnika dva.

Peljal sím se iz Duneja, kjer sim v kupčiji nekaj časa opravti imel, k domu. Na poti v neki taberni najdem ljubeznivga mladiga gospodiča, in kmalo se z njim prijazno soznamim. Že vglédati ga mi je silo dopadil; lepga obličja mladenč se je prav možko obnašal. Ves pobiliga serca se mi je videl, le malo kaj je govoril. Komej pa po strani sliši, de sim iz Koroškiga, mi perljudno roko poda, me domorodca pozdravi, ino clo nagovarja, z njim v nja perpravni kočiji, ker nama je ena pot, se pelati, kar sim prav rad mu dovolil. Po poti sim od nja zvedil, de mu je Moric Travn ime, in de je zdravnik. Nekiga bogatiga kneza z nja družino, ki je imenitneji mesta sveta videti želel, je spremljal cele tri leta; zdaj pa se je namenil v svoj kraj se podati, ino tam z svojim čednim premoženjam vseliti. Bil je namreč od kneza bogato obdarvan, ker je njega ino nja hčer nevarne bolezni vmetno ozdravil.

To slišati mu rečem: „Ali ste njudva, preljubi zdravnik! ozdravili, morde še meni pomagati morete.“

In začnem mu praviti, de že dalno se slabo občutim, de mi želodec vse premalo kuha, in de si mi vsako jutro gabiti hoče. — To naji na poseben pogovor napelja. Zdravnik namreč me z svojim črnim očmi enčas stermo gleda, kakor bi hotel me skoz ino skoz pregledati, potem pa mi na ravnost pove: „Vam še zna hujši priti, rojak!“ — „Bog nedaj! mu rečem ostrašen; ne vem od kod bi to nek prišlo?“ —

In on: „Jez pa to že nekaj dni sem, kar skúpej popotvama, vem; žganje vam to dela, ki ste ga navajeni, ako ravno ga le po malim pijete. Vidim vas vzeli ga zutrej na teše en glažek, po južni en glažek, ino zvečer de bi ložej spali zupet en glažek.“

„Aj! za norca me imate, gospod!“ mu rečem, en glažek dobriga ni kos mi škodvati, ki pa sploh zmerno živim. Le boljši se čutim po njim, ki mi želodec ogreje ino me oživi, de se mi ves svet prijaznejši zdi.“

„Res je“, mi zaverne zdravnik; vse to žganje iz perviga dela; zato ga tudi toljkanj ljubijo, kar pa na to gotovo nastopi, je huj.

Po žganji namreč je človek zaspan, hlap in omužen, želodec ino črevo slabi, kri po žilah oterpne, kužne bolezni se ga raji primejo, in vselej nevarnejši zbolijo, kdor je žganice navajen.“

„Tak hudo“, rečem na to, kakor vi pravte zdravnik! „se morde zna pijancam goditi.“ Ne samo pijancam“ on pravi, „že per vas, moj Ljubi! se to vidi nikoljko. Bog vari kužne bolezni, vas bi gotovo pobrala. Ob času kolere jih je tri dele več pomerlo takih, ki so se žganju vdali, ko drugih, in sploh polovico mladih ljudi, ki žganico ljubijo, starosti ne dočaka, in drugi več del zgođej bolehajo.“

„Ne zamerite mi, gospod zdravnik! jez na to pravim; vender se najdejo ne samo pivci, temuč tudi pijanci, kterim žganje sive starosti vbraniło ni.“

„Ne odrečem vam tega“, pravi zdravnik; pa pogledjte ga dobro stariga žgano - pjanca, ali ni bolj živini ko človeku podoben? ne le telesno tudi vso dušno moč je zapil; ves oterpnjen ino zmešan je nja pogled, od slabosti se roke mu tresejo. Če ravno zgodaj ni vmerl, se vender strašno nad njim žganje mašuje; in čimur on odide, morajo nja otroci hudo terpeti. Le pogledjte jih, kako so vsi slabi, bleđi ino božastni,

polni bul ino drugih nadlog; naj clo za pijanim očetam potegnejo, šter no dvajsetiga leta dočkali ne bojo.“

„Vse to vam prav dam“, mu odgovorim; „saj sam nikoljko takih poznam. Zato pa pravim, kakor per vsaki reči, je tudi per žganji mera no masa potrebna.“

„Je že prav“, mi on reče, „ino več ko pijancov jih je, kateri žganje le zmasno vživajo. Per vsim tem pa je žganje človeškemu zdravju zmiram škodljivo, kakor lahko sami per sebi čutite. Vselej je žganje gotovi strup. Glejte! žganje ni za žejo gasit, ker le zmiram veči žejo napravlja. Žganje nič ne tekne, ker nima nič v sebi za tek, temuč le želodec ino črevo slabi. Namesto tedaj zdravje ohraniti, ga pivcam le jemlje no trati. To se žgano - pivcam že na líci vidi. Borneji ludje, ki le navadno žganje pijó, so sploh blediga jiloviga obraza; imenitnej pa, ki so boljši žganice, alj ptujih močnih vin navajeni, imajo večidel sivo - rudeče, zabuhle, kufraste lica.“

„Skoraj se že bojim za svoj čeden obraz“, pravim nato; „jez menim, le preveč vina alj žganja piti je strupno ino škodljivo.“

„Ne samo to“, mi popravi zdravnik; „v močnih pijačah je pijančлива moč, ki se sploh vinski duh imenuje, toljkanj strupna. Dve kupice (glažika) čiste pijančlive moči je zadosti omoriti človeka, ki močnih pijač ravno navajen ni, ino več ko je v pivi takšne moči, nezdravši ino škodlivši je. Zato ov alj vino piti ni tak nezdravo, kakor žganje, ker je v njima manj vinskiga duha. Vedro ova ima komej 2 alj 3 maselce, vina naših bližnih krajov 3 do 6 poličev, ptujih krajov močniga vina 3 do 10 bokalov, žganje pa po razni moči četerti del alj clo polovico in še več pijančlive moči alj strupa v sebi. Zato je žganje toljkanj škodljivo.“

„Tak se vam zdravnikam“, rečem jez, „vinski duh toljkanj strupen zdi? In vonder se pogosto v zdravilo oberne, kaj ne“?

„Nič ne dene“, pravi zdravnik; „saj je tudi živo srebro večkrat dobro zdravilo, ino vonder nobenimu na misel ne pride se z njim nalivati. Kakor pa od živiga srebra, ki se v zdravilo da, rado kaj v kervi alj v udah zaostane, kar potem zdravje neprenehama kalí, ravno tak od vinskiga duha; obojno je živi strup.“ —

„De bi ga živo srebro ino vinski duh“! jez zakričim; „raji mi kaj za moj slab želodec svet-

vajte (ratajte)! Nekaj le moram piti. Kaj pravte? —

„Po pameti vina alj ola piti, vam ne bo škodvalo“, reče mi zdravnik; še boljši pa za vašo zdravje bo dobra čista voda; nje se vsak den zjutrej na teše ino zvečer preden se vležete, napite, vse žganice pa pustite in pred de bo pol leta, bo želodec močen, črevo kerpko, ino vi zupet zdravi; le bogajte mé. Naši predstarši so bili dosti močnejši, ker žganja niso pili; še poznali ga niso; le v lekarnicah se je pod imenam „živa voda“ za zdravilo dobilo. Divjaki v Ameriki pa ga „divjo vodo“ imenujejo, ino jez mislim za prav.“ —

Dobro sim si besede zdravnika zapomnil, in od tiste dobe na nja svet alj rat vsako jutro in večer en par kozarcov merzle vode popil, vina alj ola pa k večimu k jedi kaj maliga vzel, ino vsim ki se čez enako slabost kakor jez potožujejo, z veseljam poterdim, de sim se v kratkim boljši počutil, žganice pa ktere sorte kolj od tistiga časa še per hiši ne terpim ne. Cele tri leta tu sem mi ni ne zdravnika ne lekarnice treba.

2.

Dvoje žalostnih pism.

Dan na dan, dokler sva skupej popotvala, sva jez kakor Moric si zmiram prijaznejši bila. Bil je prav priserčni možiček. Le prva otožnost ga ni zapustila, nič ga prav odžaliti ni moglo. Glej! sim sam per sebi rekel, dosti primóžen ki je, zdrav kakor riba ino v nar boljših letah, pa vonder vesel ni; kaj nek mu veselje kali? Predobriga serca se mi je videl, kakor debi le misliti mogel, de ga kaj nepokojna vest teži. Morde, sim djal, se je kje negodno zaljubil, in nedosegliva ljubezen mu žalostno serce napravlja; de je še nezavezan, mi je že vedeti dal. —

Nekiga dne ker skupej v kočiji sediva, ino se memo prelepih krajov naglo naprej derklava, mu začnem nja otožno djanje prijazno očitati, rekoč: „Meni se vidi, de bi vi nar srečnejši človek na sveti biti imeli; zato odkrite mi svojo serce, morde tud jez vas ozdravim.“

„Tega niste vstan“, mi reče zdihvaje; „jez sim nesrečen in nobeden mi pomagati ne more. Izrok pa svoje bridkosti vam razodenem, saj svojo žalostno serce nikoljko ohladim, če dobri-mu prijatlu svojo nesrečo potožim. Tu moj ljubi rojak! berite sami, zakaj se meni tako damo mudi.“

V tem prelepo pismenco istegne ino meni dvoje pism poda. Eno je bilo od nja matere, tako pisano :

„Ljubi moj Moric! Kader to pismo v roke dobiš, sim jez dalno že zapušena vdova. Zato pridi, moje dete, in bodi podpora svoje nesrečne matere. Tvoj oče niso več živi; božji žlak (mertud) jih je nagloma spravil iz sveta. Že lansko jesen jih je nikoljko obletel, pa nisim ti pisala tega, de bi ti serca ranila ne bila. Zap-stonj jim je pravil zdravnik, de bi nikač toljko ne pili, zmiram bolj so se pijanosti vdali, in ta je bila njih in naša nesreča. Naj bo božje ime! Sledne dve leti sim clo velik križ imela; vidla sim namreč, de se premoženje našo če dalej bolj manjša. Naša domačija je zlo zadol-žena, komaj, menim bo ostalo, kar sim jez k hiši prinesla. Bojim se, de nam bojo dom pro-dali. Zato pridi, pridi, „moj sledni tolažik“!

„Še ena druga žalost ti je perpravljena. Per našimu sosedu Kumi se je pred šestim tednami nekaj strašniga pergodilo, ki se popisati ne da; hujši ko per nas. Toljko ti povem, de Kumi ni več živ. Nja hčera Mina, ki ti je toljkanj draga bila, je zginila, de nobeden ne ve, kamo? Semtertje so poprašvali za njo, pa ni sluha ne duha od nje. Stari Kumi je gerdo ravnal; veliko jih je ogoljufal, med njimi tudi nas. Premalo je zapustil, de bi se vsi dolgi poplašali. Vboga deklina se mi vsmili! Ljubi Moric! kar ne odlagaj, popusti vse ino pridi v pomoč

Tvoji

silno žalostni materi.

Drugo pismo pa, ki mi ga je Moric podal, vidno tudi od ženske roke pisano, je bilo to: „Nikar se ne zavzemi, predragi moj Moric, če ti na ravnost povem, de je to pismo sledno, ki ti ga jez pisati smem ino hočem. Gorečo scer sim ti še vdana, pa naj mi serce obnemaga, tvoja zaročena ino nevesta več biti ne morem. Pač práv, de tvoji stariši v najno zaroko niso dovolili. Veči groze namreč človek ni vstan prestati, kakor sem jo jez imela. Ne bom ti to popisala, kar še prehitro zvedel boš. Pozabi mene! Vsih tvojih meni storjenih obljub te odvežem. Perstan tvoj, ki sim ga dosehmāl nosi-

la, tvoji materi dam, de tebi ga odrajtajo. Daj ga srečnejši deklini, ktera tebe bolj vredna je. Daleč od moje in tvoje domovine proč svojo življenje prezdiham. Premožno zrejena si zdaj v terdi službi svoj kruh služim. Za mene svet veselja nima več. Za mene je vse žalosno in mrtvo.“

„Bog te obvari, preljubi dragi moj Moric! — Pozabi čisto na me! — To hujši sim zdaj prestala, ker sim vzela od tebe za vselej slovó. Pozabi me! Ne poprašuj po meni; ako tudi, bi me vonder zapstoj izvedil. Jez le samo vmreti želim; morebit bo kmalo smert se mene vsmilila. Tebe pa Bog dolgo naj ohrani še!“

„Mina Kumi.“

3.

Velika nesreča, de se Bogu vsmili!

Jez pismi preberem ino dolgo potem še stermim čez to, kar sim v njuh bral; zadosti se mi je zdelo, de je dobro serce mojiga mladiga prijatla bilo celo pobito. Zdaj sim si vrajtal, zakaj mu do močnih pijač tolkanj merzi. Po njih namreč je svojiga očeta in poglaviten del

svojiga premoženja bil zgubil. Šosebno pa mi je pismo Mine Kumi k sercu šlo. Imelo je v sebi nekaj strašnega skrito, kar si dekle samo razodeti ni vupalo. Kaj je bila nek hudiga storila? Morde zapeljana je v nesrečo zapadla? — Alj se je tak daleč spozabla, je vredna na vselej pozabljena biti. Ktera kolj je zapeljana, je sama si kriva tega; zakaj dekle samo mora varvati svojo nedolžnost, ne se na druge zanašati.

„Vboži Moric! ga pomilim ter ga za roko primem; „za toljkanj žalosti tolažbe jez nimam; toljke rane le čas ino sv. vera zacelta.“ In on — objokan ves goreče solze si z očes otere, terdo za roko me poprime, ino pravi: „Nesrečen sim na vselj alj saj na dolgo časa. De so mi oče vmerli, tak naglo vmerli — in pa dolgov toljk zapustili — res žalostno je to, pa vender bi še ležej vse prestal. Saj mora vsakter človek vmreti, nobeden živ ne zaostane; in nad zgubo našiga premoženja bi mati patolažli se, naj zvejo, kako obilno je knez me bil obdaroval. Pa nar bolj serce me boli, ker mi preljuha mati pišejo de so sledne leta velik križ imeli. Srota mati! kdo nek jim ga je bil napravljaj? Nič prida se mi ne dozdeva! -- In pa vboga Mina! Nedolžna duša! kak nek se teb' godi? Kaj je, de si se v beg podala? kaj, de meni slovo dala“?

Ne more dalej govorit, na glas se jihti; jez pa mu pravim: „Prijatelj! alj je nedolžna svojiga bega, alj pa — —.“

„Nič družiga ne“, mi berž v besedo pade; „nedolžna je, to vem, ker jo poznam od perve nje mladosti. Sosedna otročaja sva vkup si že jigrala. Ko sim iz šol damo bil prišel, sva zvesto si ljubezen do smerti obljubila, de ravno sta očeta najna v sovražtvi si in vedni pravdi bila. Za svojo zaročeno nevesto sim si njo izvolil, de ravno so očetje hudo branili ino nobenga znanja nama ne perпусти. Z časama, sva menila, bo vse boljši. Zato sim tudi tak rad z knezam na nja besedo na nekaj let po sveti se podal. In zdaj, ker zavezi najni nič več nasproti ni, zdaj mi pa odpove! Še v predzadnim pismu, kterga sim pred tim nesrečnim tu od nje pred nekmi tedni prejel, mi prijazno pa nadležno priporoča, skorej damo priti. Od nekda je bila pobožna, zvesta ino možko serčna; — kak je pa zdaj pobitiga serca! Nikolj mi nič zatajila ni, zakaj mi zdaj zakriva to strašno, kar naji na vselej ločiti ma? Kamo nek je srota prišla“? — Tak je enčas še sem in tje bil premišlaval in govoril. Nja žalost je v solze me posilila. Minino pismo je bilo toljkanj skrivno ino nezapopadljivo, de sva si zapstonj čez - nj

glave terla. Na tihim pa sim sam per sebi za terdo mislil, de je deklina, dokler je ljubi po ptujim hodil, ga pozabila ino mu nezvesta bila, kar se prerado sploh zgodi; le reči mu nič nisim hotel, de bi še bolj ne bil ga žalil.

Nekaj posebniga je najni pogovor vkončalo.

4.

Glejte ga pjanca! zvernil je.

Komej sva uro pota se peljala od taberne, kjer sva južinala, že na konfinu domače dežele naji pot iz griča dol v prvi kraj domorodne pelja. Hlapec, ki sva ga za tisti dan najela, konje na vso moč naganja, in ker še zaveril ni, gremo skokama navdol; pa ne dolgo, se voz zverne, midva se na cesto pod nja prekucneva, hlapca pa precej daleč proč zakadi. H sreči je vajati v rokah obderžal, de konja na mesto obstojita. Ljudje, ki to od daleč vidijo, berž pridejo na pomoč. Midva brez škode iz pod voza zlezeva, hlapca pa vsiga kervaviga ino na pol mertviga v bližno taberno zanesejo, kamor tudi midva se podava.

„Se mi je zdelo“, pravi Moric gredé, de je štere opoldan preveč pil, saj se mu je vidilo, de je pjan, ružeč je bil v lice, ko kuhan rak, ino kdel je ko turk“

Več ko četertlejš ure se kočijaž zavedel ni; Moric ga skerbno pregleda ino prejiska. Bil si je sromak rebro ino levico vlomil, ino lice si popolnoma razdrapal. Rekel je, de je opoldan polč vina le popil, ino ker mu je ošterka pergo-varjala, še dva glažika črešnovke posrebal, nič več. Pa že to je bilo preveč za-nj ino za nas.

Tak sim jez ta dan do trekiga zvedel, kaj žganica zna; prvič mi je zdravnik povedal, de od nje moje bolehanje pride; drugič sim bral, de je za del nje nja oče naglo vmerl ino svojo družino v nesrečo zakopal; ino trekič je bilo očitno, de smo le za del kočijažove pijanosti v smertno nevarnost zapadli. Globoko sim si vse to k senci vzel, ino terdi sklep storil, na vselej žganici se odpovedati. —

5.

Cudo! Tudi v taberni modri možje.

Donašna nesreča, posebnô pa ker se je Moricova kočija nikoljko poterla ino popraviti morla, naji je zaderžala tam do drugiga dne. Na večer so nam neki pametni kmetje ino bližni komisiski gospodje tovaršijo delali. Pozvedujeva, kaj bi kaj v domači deželi noviga bilo, alj kak bi se še godilo? Zadovoljni vsi nama nič posebniga niso pravti imeli. Le ošter nevoljno v mes reče: „Vse bi bilo prav, samo tisto se mi greh ino krivica zdi, de gosposka brez potrebe tolikanj ošterij dopusti, po katerih se vse hudo po deželi razšira ino množi. Saj vem za mesta ino kraje, kjer je vsaka treka alj šterta hiša ošterija alj taberna. Še v naši majhni vesi imamo sedem tabern, ino naj pogleda v nje kader hoče, nikolj brez pivcov niso.“

„Nevošlivost iz vas govori“, mu nekdo iz gostov zaverne.

„Nikakor“, odgovori ošter; „jez ne pravim tega iz dobičkarije, le ljudje se mi prav za res

vsmilijo, ker vidim, več ko je ošterij, tem več je razvujzdanosti. Več namreč ko je zapelivih perložnosti, več je tudi zapeljanih; več ko je tabern, več se najde pjancov. Kar še vina ino ola ne potočijo, toljkanj več pa žganja; saj se že povsodi žganica dobi, ino vse že žganje pije, ki ga je toljko ino pa tak dober kup, de se za groš lahko napije. Po Koroškim toljko žganja napravijo, de bi lahko z njim celo našo deželo zalili, ako bi ga Lahi ne pokupili. Poznam imenitnih žganjarjev, ki celo polje z korunam, alj po naše z krompirjam nasadijo; po tem pa iz tiga božiga dara po pol leta ino še dalej žganje žgejo, ino ga dan na dan po polovnjaki, clo po šertinjaki napravijo. Po vedri žganja po tem na polje delavcam dajo, de ga na mesti vode pijó; kakor črna žvina delajo, pa tudi hitro onemorejo. Pred nekimi letmi sta v enim leti dva hlapca enimu takimu žganjarju na polji konec vzela. Tako se po tistih krajih veliko takih žalostnih prigodb čuje, kako se enimu žganje v želodci vžge, drugi se od žganja obesi, tretji ob pamet pride, i. t. d. Povejte, ali ni to živa kuga za vboge ljudi? —

„Goli nid, nič drugiga“, pravi spet prvi;
 „vam se vse huji zdi, kakor je.“ —

Alj namest osterja zdaj stari kontrolor besedo povzame, ino mu odgovori: „Še le huji je, kakor vi mislite ino veste. Niste li še le vidli, kako je pjan kočijaž te dva gospoda v strah, nevarnost ino škodo perpravil? Naj bi se on vpjanil ne bil, bi še celo rebro ino roko imel. In dan današen se kaj takiga pogosto pergodi. Kje je le en kraj v deželi, kjer bi pijancev ne bilo? Kamor človek pride, bo videl kterga po cesti se loviti, alj clo v grabni alj luži ležati. Kje bi se pijanci ne kregali, topli ino pobijali? Koljko nesreče se po sveti za del pijanosti zgodi? Koljkanj pogorelšenj so bili že nemarni ino neprevidni pijanci krivi? To vse vino, še več pa žganje stori. Več ko se žganja po deželi popije, hujsi je za ljudi. Z žganjam se sromaštvo ino hudobija razšira. Zato od leta do leta več zani-karnih postopačov, nadležnih tatov, ino razvujz-danih nečistnikov. Za to vsako leto več pankertov, kteri na slednje soseski pridejo na skerb. Ino naj dones alj juter nevarna bolezen deželo objiše, p legar alj griža, žganopivci bojo prvi, ki jih bo pobrala, ino žganje bo krivo, de se smertna bolezen po vsi skerbi ino perzadevanju vmetnih zdravnikov ne bode dala vstavti, ker žganje smerti pot perpravlja. Čuditi se je, de se gospo-ska toljkanj hudimu bolj ne vstavlja. Skerbno stavi deržava dosti potrebnih hiš za vboge, bolne

ino jetnike; pa kaj ko se vbožtvo, bolezen ino hudobija le šira, dokler se taberne množijo. Kdor hoče vodo vstaviti, mora vir zamašiti.“

Vse po hiši je bilo med tem tiho, ino je stariga gospoda zvesto poslušalo; oster je v mes še večkrat perkimajě nja besede poterdil, ino na zadnje rekel: „Oj! de bi vse res ne bilo, kakor ste povedali!“

In Moric, ki mu nobena beseda odšla ni, zdaj pravi: „Že več ko šter leta sim bil po ptujim, ino silno sim se nadjal, spet v svojo domačo deželo nazaj priti; pa v serce me žali, slišati zdaj, koljkanj hudiga se po nje šira. Alj verjemite mi, nič drugiga ni krivo toljkanj špota in nesreče, ki jo vino posebno pa strupno žganje po deželi napravta, kakor dobičkarija lakomnih osterjov.“

„Ne zamerite“, pravi na to oster, „de vam kaj nasproti povem. Ne tajim scer, de je zares dobičkarija nekterih osterjov mnogih ljudi nesreča, de je dosti jih, ki so veseli, veliko pijancov imeli, ki per njih svojo premoženje zapravljajo, de so tedaj oni krivi, de še toljkanj hudobije po vsih krajih razšira; pa ne le oni so, po katerih se žganje, v resnici strup, kakor mu vi pravte, po deželi množi ino v slabo na-

vado pride, še drugih dosti je imenovati, ki so tega krivi; pa raji vi govorite, gospod kontrolor! bote bolji povedali.“

Tako oster starimu gospodu, ki je poprej govoril, spet besedo vnudi, ino Moric sam ga poprosi, naj de mu pové, od kod se je nek slaba splošna navada, žganje piti, ene leta sem po deželi vterdila?

6.

Kdo ima greh, de žganje pijejo?

„**K**malo vam hočera to povedati“, začne on. „Nekteri menijo, de je vojska to razvado zasjala, kakor sploh njo vse hudobije krive delajo; pa saj hvala Bogu' že precej dolgo ljubi mir v deželi imamo, kaj bomo vojsko dolžili?! Tudi osterije alj taberne same, de jih je ravno preveč, tega nè storijo; naj bi se danes vse odpovedle, zato še število žgano-pivcov manjši ne bo. Več je tega krivo, de se žganje veliko ceneji kakor vino dobi, ino de se tolkanj lahko napravi. Ne le v fabrikah tudi po domačijah razne žita. vse sorte sadje ino druge reči žgejo,

— skorej vsaka reč žganico da, ktera potem zdravje poprej ko si človek misli, kali ino ostrupi.“ „Prav tudi pravi ošter, de ne spravljajo samo ti žganje v navado, ki ga žgejo alj prodajajo, temuč de je še več drugih, ki z njim vboge ljudi napajajo, ino ravno z tem pogosto ob njih zdravje, premoženje in poštenje spravijo. To so neki bogatini alj bahači, ki se za imenitnejši od drugih štejejo, pa so dostikrat nevedni kakor oni. Navado imajo, pluje močne vina alj na bolji izdelane žganice ino sladčice pred alj po kosilu, zjutrej alj zvečer jemati ino tudi drugim ponujati; dosti jih je med njimi, ki so raznih boljših žganic tako alj še bolj navajeni, kakor kmetje ino težaki svojiga vsakdajnega brinovca alj krompirjovca. Zato pa tudi več del bolehajo ino neprenehama zdravniku duri odpirajo, ino tudi le slabe, nezdrave otroke imajo“!

„Ino sravn tega, de so sami te napake navajeni, še druge na žganje vadijo, ker ga navadno svojim delavcam v pjačo dajajo. Naj imajo kôsce alj mlatiče, perice alj ženjice, tak jih z žganjam napajajo. Naj jim kdo kaj pernese alj kam nese, mu z njim pot plačujejo. Ino v svoji nevednosti še menijo, de z žganjam delavce bolj k delu spodbadajo. Iz perviga res jih nikoljko oživi, pa za več časa potem jih

opadene, zaspane ino k detu neperpravne stori. Zmiram več ino bolji bo opravil v dnevu delavec, ki žganja ne pije, kakor pa žgano - pivc. Ta je kakor popoten, ki se z perviga saleti ino druge zad pusti, kmalo pa opeša in zaostane, de mu naprej pridejo, ki zmiram eno mero gredó.“

Neki kmet iz med gostov na to pravi: „Res je to; jez sam sim se tega prepričal. Šteri delavci, ki si z vodó alj z mlekam žejo gasijo, več opravjo na dan kakor pet žganopivcov. Zato jez tudi takih per hiši ne terpim. Žganopive sebi ino svojim zapravlja, kako bo pa skerben, drugim kaj perpravi?“

In kontrolor spet dalej pravi: „Naj bi vsak hišni gospodar po vašim storil, kmalo bi se ta nesrečna razvada v deželi odpravlja. Dokler pa gospodarji, ki se za imenitnejši štejejo, in clo deželski in duhovski gospodje alj vučeniki otrokam, domačim ino ptujim delavcam žganje dajejo, ino morde sami ti pivi vdani, jih še pohujšajo, ali se je po tem čuditi, de se tudi borneji ljudje po njih razvadijo? Niso za ta del oni prvi, ki žganski strup po deželi širajo?“

„Zapstonj bodo predgarji se trudli, zapstonj vučeniki vučili ino hudobneže svarili, dokler vir

vse hudobije ino pregrešnosti, nesrečno pijanstvo, namreč, z besedo ino z izgledam zadušiti ne bodo skerbeli. Ravno tako zdravniki so skerbni scer ino vučeni boleznim med ljudmi preganjati ino zdravje vterditi; zapstoj pa bo njih trud in perzadevanje, dokler ne bodo ne samo bolnikom temuč tudi zdravim treznost zvesto perporočali ino posebno pred strupnim žganjem jih svarili, in per vsim tem ne gledali toljkanj na svoj dobiček, kakor veliko več na srečo ino terdno zdravje ljudi.“

„Pa tudi deželske gosposke bi morle k temu z svojim postavami pomagati. Kakor ljudem tak tudi deželi gotovo ni v prid, de ob nedelih ino praznikah v vsakimu kotu, kjer oštersko znamje vesi, godci ljudi na raj, ino ravno potem v pijanstvo vabijo. Ako se to brez dovoljenja gosposke zgodi, naj bi zato ošterje prijela. „In prav, za prav, zakaj se nek žganju veči dacja ne nalaga? Dražaji ko bi bilo, manj bi ga pili; ker je pa nja cena tak majhna, si ga posebno borni ljudje namesto dragiga vina za pijačo izvolijo, in skorej bi rekel, de so oni morde nar manj krivi vsiga hudiga, kar iz njih hudobne razvade izvira.“

„Očitno pa žganje ljudi zapravlivo, nemarne in potem vboge naredi; vbožnost ino nemarnost

jih dosti h tatvini, golfiji ino vse sorte krivičnosti in hudobiji napelja. Menda ga ni hudodelnika, kater bi si poprej ne bil z žganjam serca (korajže) delal, preden se je na hudo delo podal. Bodi si tat alj ropar, vsak navadno frakelj žganja prej popije, pred de to svoje stori. Le barajte jetnike; več ko polovico jih je, de so pijanci. Iz taberne pot na ravnost v ječo pelja. Dokler so taberne polne, se bojo tudi ječe polnile. In kdo je tega prvi kriv, kakor kter tabernam vrata odpira.“

Na to še en drugi gospod, (za komisarja so ga imeli;) besedo povzame, rekoč: „Verh vsiga tega še imamo eno postavo, ktera pjance pred treznim zagovarja; hudo namreč v pijanosti storjeno bo manj kaštigano, kakor pa v treznosti, ker pravijo: ni vedel, kaj je delal, ker ni bil per pameti! Ali ni hudo zadosti že, pamet zapiti, de potem, kakor neumna živina, ne ve kaj dela? — Ako hudodelnika pijanost izgovarja, kader v njej krade alj vbija, je vsaka kazen krivična naj bo mala alj ojstra, ki jo za svojo hudo delo prejme; graja bi mu slišala za to, de se je nespodobno vpjanil, družga pa nič. — V gorni Ameriki postava vse drugač govori; tam ni razložka alj je hudobnež bil pjan alj trezen, tam le gledajo na hudobijo, ki jo je dopernesel.

Ino meni se to prav zdi; zakaj človek je sam si kriv, ako se pod neumno živino zaverže, vsak se pijanosti ino kar iz nje pride, lahko sam ovarje. Trezen človek lahko vidi ino ve, de se v nevarnost poda, ako se vpjani, zapravlive jigre, nesramnosti, tepenja alj vbijanja ino več drugiga hudiga se kriviga storiti; on lahko naprej premisli, de tudi njega kakor druge, pijanost v hudo djanje, v špot in sramoto, v ječo ino ob glavo spraviti more; in ako vender pamet zapije, kako bi ga to isgovarjalo“? — Take marne so neki dolgo v noč med seboj imeli, še potem, ko sva z Moricam spat odjišla. —

7.

Kako čudno se ljudje spoznajo!

Druge jutro zgoodej odrineva; poprej pa še svojiga nesrečniga kočijaža objiševa ino milo obdarujeva. Silno je bil ganjen, ino velikobart naji je za zamero prosil, de se je nama za del nja pijanosti taka pergodila. Obljubil je, dokler bo živ svoje občutlive nesreče ne pozabiti, vino ino žganje pa, ki sta njemu nje kriva bila, na vselej pustiti. Ali je mož beseda ostal, jez ne vem?

Jez spremim svojiga pajdaša še do perviga mestica; tam pa se morva ločiti vsak na svoj dom, Moric na desno jez pa na levo. Prijatla ostati si obljubva ino objiskati se, kteri kolj bi na drugiga plat zajišel. Serčno se še objameva ino greva narazen.

Dostikrat potem sim zmisлил na ljubezniviga Morica, kakor tudi na žalostno pergodbo z nja očetam ino nevesto. Pravil sim tudi doma od njih svoji ženi no hčerki; ino večkrat mi je na misel prišlo, mu pisati, kako se še kaj počuti? pa bal sim se, stare rane mu ponoviti, alj de bi ne bil svojo radovednost na prodaj nosil, zvedeti koljkanj bi se mu že bila skrivnost od nja zaročene razjasnila? V tem je eno leto preteklo. Za toljkanj časam in ker tudi on meni nič pisal ni, se mi je že neperpravno zdelo, pisati mu, posebno ker še vedel nisim, alj je še na Koroškim ino pa kje?

Pretečeno poletje sim imel na Štajerskim nekaj opravti. Vzel sim za kratek čas svojo ženo z seboj, ki je še le pred kratkim bila ozdravla. V nekim mestici na Štajerskim že, v taberni, kjer čez noč ostaneva, narajma moja žena iz gostivnice v zravno jizbico, kjer so pridne šivile bile. Precej časa per njih ostane, po tem pa

k meni nazaj pride rekoč: „Naj bi ti te šivile vidil!..Ena njih je toljkanj lepa, de še jez lepši ženske vidla nisim.“ Smejé se jez njenim besedam začudim, rekoč: Kaj, ali se nič ne bojiš, de bi toljka lepota zvestobi tvojiga moža nevarna bila“? —

V tem pride marliva ošterka k nama, ino moja ženka od nje berž po zali šivili pozveduje.

„Aj! srotle je!“ pravi ošterka, „ne premore drugiga, kakor kar na sebi ima, komej de se preživi. Pa bi že bila lahko preskerblena, naj bi goska previsoko ne bila letela; prav lahko bi se že bila omožila ta čas, kar je tu. Ta le mesar, moj sosed, bi jo bil rad vzel, alj pa tam le uni kramar (štacunar); imata eden ko drugi lepe reči. Pa ni hotla; ne bo se ji več taka naključila. Je že več ko pol leta, kar je mesar drugo vzel. Alj reči pa moram, kar je res: dekle je pridno no berzno (verlo), zna dobro šivati ino štikati, ino pravijo, de zravno nemškiga tudi laško nekaj zastopi.“

„Kje pa je doma“? pobara moja žena.

„Na Koroškim nekje“, pravi ošterka.

„Vzamem jo v časih z drugimi v štero.“

Scer per neki stari perici v spodnih uljicah stanuje, tik kovača. Mina Kumer ji pravijo;

vêde se pa prav kakor žlahtna gospödična. Od nje se nič prav né zvé, pa ne vem, kaj bi si mislila od nje. Ljudje vse sorte govorijo, pa že nočem hudih jezikov poslušati. Kaj je meni mar, naj bo res alj ne, de je nekdo imeniten gospod jo zapeljal, pollej pa zapustil. —

„Jez bi jo vonder rad vidil“ pravim österki —
 „clo ako je Korošica.“

Na to österka odide, midva pa z ženoj k šivilam greva, ino kmalo se ona z njimi v marn poda. In za res je bila nar mlajši od njih, dekle okoli 20 let, toljkanj lépa, kakor jo je moja žena hvalila. Jez sim sê zavzel nad njenim bištrim obrazam, na katerim so se znamnje vidle skrivne otožnosti, bñede namreč ličice. Njeni lasje, rumeni kakor zlato, so bili v verlc kite spleteni, kakor kroña okrožene na glavi. katero je dekle vedno v svoje delo vklonjeno imelo. De se je rávno na póf kñmetiško nosila, kar se ji nič prav prilegló ni, se je vonder na prvi pogled lehkó vidil prelepó ravni njeni rást, in zložna permera njenih krepkih udov. Rad bi bil njeni marn slišal, pa védno je le úne dve odgovarjati pustila. Moja žena jih pobara, ali bi vse v mestici bile doma? —

Ino starejši od njih odgovori: „Midve sve iz mesta, ta pa (ter na rumenoglavko pokaže)

je iz Koroškiga.“ „Tak sva si rojaka“, rečem jez na to; „iz katerega kraja si pa, deklina“?

In dekle se še bolj v svojo delo vklone, da bi se ji rudečica ne vidla, ki jo je v tem v lice obletela; ino rahlo pravi: „Moji stariši niso bili iz enga kraja.“ Ravno sim hotel še dalej jo izprašovati, kar ji starejši šivila reče: „Mina! daj mi svoje škarje“!

Mina! — pravim sam per sebi, ino Kumer, kakor je ošterka povedla, — bi ne mogla ta Mina mojiga prijatla Morica biti? Debelo se z ženoi v tem pogledava, kakor bi ene misli bila. ino še en časek deklino spregledujeva, kmalo pa šivile popustiva, da bi se čez to bolj na tenko zmenila. Ko prideva v stanico, ktera nama je bila odkazana, pravi ona: „Ali je deklina za res Mina Kumer, alj Moricova Mina Kumi? to morava zdaj zvedeti, naj bo kakor rado.“ Na tihim to pozvedvati sklenuva, ino ako je za res Moricova Mina, jo pregovoriti, da bi z nama šla, ino doma bila pomočnica moje žene ino hčere tovaršica; povedati ji pa nič še zdaj, da Morica Travná poznava. Berž se napravim v mesto, v hišo stare perice, per kateri je dekle stanovalo. Ker pa starke doma ni bilo, ino nje perčakati dolgo nisim mogel, grem k mestnimu poglavarju ter od njega za gotovo izvem, da je zala šivila Mina Kumi.

Veselo dirjam v taberno nazaj, naglo svoji ženi to novico povedat; pa kako šim se zayzel, najti jo v najini stanici z Minoj, ter meni naproti klicati: Mina Kumi se je dala pregovoriti, de bo, kakor želiva, z nama šla; pa en den dalej morava za njeni del tu ostati, de si svoje reči pospravi.“

Na to ji jez pravim, de me prav veseli, de hoče z mojoj hčeroj vkup moji skoz bolehnj gospodnji k pomoči biti. — Zvesto me posluša ino sramožljivo pred se gleda; po tem pa z svojim svetlo sivim očmi me pogleda, ino kakor bi se za mojo vnudbo zahvaliti hotla, zadovoljno se nasmeji, rekoč: „Alj le preveč od mene vupate! Sama ne vem, z čem sim si zaslužila, de vi kakor vaša žena od mene toljkanj dobriga mislite. Perzadevala pa si bom, koljkor mi bo mogoče, de bote zadovoljni z meno, ker vam že zdaj hvalo vem, de me z seboj iz tega kraja vzamete, kjer se že komej vidim več.“

Kakor smo se pogovorili, se en dan v mestici ostanemo, in drugo jutro se Mina z nama naravnost damo pelja. —

Vse je zapravil; se še obesil!

Na poti se ljudje med seboj v treh dneh bolj soznanijo, kakor drugej v treh tednih. Tako sva tudi midva Mini kmalo iz serca dobra bila, ino vidlo se je, de bi tudi ona naji rada imela. Njena skrivna žalost jo scer ni zapustila, vonder je že raji ino odkritoserčno govoriti začela. Že nikoljko vesela je v mes kterokrat bila. Ko pa čez mejo na domačo deželo pride-mo, se je na tihim posolzila, ali od veselja alj žalosti, ne vem.

V kratkim je bila Mina per nas kakor doma. Z mojo hčero ste si serčne prijateljice bile, in midva sva jo kakor svojo dete imela. Ker smo ji vedno toljkanj dobri bili, nam jē zadnič sama skrivnost svoje žalosti odkrila, ktera jo je nepre-nehama topila.

„Dobro spoznam“, pravi neki dan vsa objokana, „de bi nehvaležna bila, vam kaj zamolčati. Povedati vam hočem vzrok svoje žalosti, de bi kaj ne mislili, de kaj hudiga na vesti imam. Vboga sirota sim, ino vupam, de me ne bode-te zaver-gli, ali vam ravno vse po-

vem, kakor težko mi tudi stane.“ Na to nam začne perpovedvati, rekoč: „Moja ljuba mati so mi zgodej odmerli. Bog jim daj dobro! naj bi jez z njimi bila! Pa božja volja je modrejši ino boljši kakor moja. Neka pridna žena, ki so jo moj oče po materni smerti za gospodinjo najeli, je po materno za me skerbela. Per njej so mi otročje leta srečno pa le prehitro pretekle. Komaj sim petnajsto leto dopolnila, so oče gospodinjo odpravili ino hišvanje meni izročili. Že takrat so mi oče dostikrat pravili od slabih časov, ino kako potrebno je za ta del, potroškov se zogibati. Pa ravno toliko se ni potratilo, in de bi si oče bili kaj odrekli, tudi nisim vidla. Ali sim pa jez se česar tvegati hotla, kar se mi je nepotrebno zdelo, mi niso dopustili, rekoč: Ti ne začneš na pravim kraji stiskati; ker smo do sehmaj bolj imenitno živeli, moramo še zanaprej, drugač bi mi kaj ljudje ne vupali več.“

„Moj oče so namreč z žitami ino vinami barantali; lepo hišo per verli kmetii so imeli. Travnike ino njive pa so vse po malim poprodali, de bi svoje premoženje bolj v barantijo obrnili. Serčno dobri so bili, ino v tovaršiji zmiram veseli. Vse jih je rado imelo, razen nekiga soseda, Travnica po imeni, ki je tudi z žitami ino vinami barantal, pa iz sovražne nevošljivosti

nam dosti žaliga storil, kar so si oče le prevec k sercu vzeli.“

„To je tudi mene dostikrat vžalilo. Že takrat niso bili oče terdniga zdravja, pa kaj, ko jez nisim vedla za to. — Res de so sploh zmasno živeli; ali naj bi si bila jez takrat vrajtala, kamo jih bode zadnič njih bolehnost spravila, alj naj bi bila jez storila, kakor mi je neki mlad zdravnik svetoval, morde bi jih bila še otela. Pa meni se njih bolehanje ni nevarno zdelo, ino mladimu zdravniku sim se za dober svet še posmehvala, ker je še le iz šole prišel bil.“

„Kaj boš toljkanj žalovala čez to“, jo potolaži v mes moja žena; „težko težko bi bila ti svojiga dobriga očeta smerti otela, ker jim je bila že od Boga namenjena.“

In zdihvaje pravi Mina na to: „Bog, mente vi, jih je iz sveta poklical“? — Žalostno z glavo odkima ino reče dalej: „Iz perviga res se mi niso toljko slabi zdeli; le de slab želodec imajo, so že dolgo tožili. Nič jim ni prav dišalo ino tudi vsiga od kraja niso smeli jesti. De bi kaj ložej jedli, so navadno pred kosilam kaki glažek pelinovca alj ktere žganice popili; ravno tako vsako jutro na teše, ker jih je dostikrat hudi kašelj sili ino davil, de me je bila groza. Po-

sebeno dobro so se počutili, ako so o poldan ino zvečer kaki glaž dobriga vina spili. Mladi zdravnik, od kateriga sim pravila, mi je pergovarjal, očetu vse močne reči perkrivati, katere so nekaj let že za slab želodec jemali. Za modrijana sim ga imela, ino se mu smejala. Čez nekaj let mi je nja svet zupet na misel prišel, pa morde že prepozno. Pa tudi oče niso hotli od zdravnikov kaj slišati, posebno pa že od tega ne; od kterga pravim, ker — — je bil sin soseda Travna.“

Sledne besede je Mina bolj rahlo izrekla, ino v tem se od nas proti okni obrnila; pa za vratam se ji je znala rudečica, ki njo je bila obletela.

Čez nekaj časa še le dalej pravi: „Kakor drugi ljudje so tudi oče začeli za malo južno vino piti, že iz potrebe, ker so imeli vedne skerbi, Pa nikolj se niso preveč napili, le bolj veseli so bili po njim, ino tako rekoč v novo so oživali. Pa kmalo se mi je zdelo, de so bili bolj pozabliivi, de svojih reči niso več tako bistro previdli ino de so ob vso svojo moč prišli, de so ravno v nar boljših, komej per petdesetih letih bili.,,

„Njih vpadena moč me je začela skerbeti, toljkanj več, ker so jim že tudi roke se tresle. Oni pa so se vèdli, kakor de bi jim nič ne

djalo, ter so po svojih poslih ino potah po navadno hodili. Le pertožili so se, de ne morejo spati, ker jim hude senje nadlegvajo. Kmalo pa so začeli tudi po dnevi čudne reči marnvati, sosebnno zvečer o mraki. Zdaj so vidli ljudi okolj sebe, kterih ni bilo, alj živali po hiši okolj laziti, alj pa clo mertve ino pošasti. Po dnevi so vidli svoje grehe, v spanji pa sodni dan. Jez sim se bala, de jim bo oh pamet. Jez sim jih nagovarjala, in prosila, de bi po kteriga zdravnika poslali, pa vse zapstonj. Zadnič sim sama prav modriga zdravnika v bližnim tergi posvetvala, kteri mi je na ravnost povedal, de so jim močne pijače žlahtno zdravje zaterle.“

„Pa še ni bilo vse nesreče konec; še hujšiga kaj sim morla dočakati. Huda razvada je očeta v barantii brezskerbne ino nemarne napravila, v svoji slabosti so ktero potrebno reč pozabili alj spregledali, brez prevdarka dnarje najemali, dolžnikov pa ne plačvali; ino tako je na enkrat vsa nesreča nas objišla. — Komej si jo vupam povedati.“

„Nekiga dne, ker sim ravno očeta iz dalne poti perčakovala, sosedova kelnarca vsa obdivjana k meni perleti. Že dolgo se mi je zdelo, de nekaj boleha, ino večkrat sim jo objokano vidla.

Zdaj mi pove: de mora od hiše; naj bi ji jez pomagala, ker je zapeljana ino že blizo na porodu, ino moj oče bi bili tega krivi. Silno sim se nad njenim besedam zavzela, ino ji nisim verjela. Za hudobno, obreklivo stvar sim jo imela in zaničvaje ji njeno hudobijo očitala. Ona pa besedce ne zine, le plaka no joka ino gre od hiše.“

„Na večer pridejo oče iz pota damo. Hotla sim jim praviti, kar se je pergodilo. Oni pa so bili jezovi videti, ino mi velevalo molčati. Še večerjati nočejo, temuč hude volje polni gredo v svojo stanico; jez jim posvetim ino luč pustim, oni pa se hitro zaklenejo. Nič dobriga iz tega nisim perčakovala, pa še huji je prišlo kakor sim mislila. Čez nekaj ur jih slišim po kelnarci (natakarci) klicati. Hitro po stopnjah (štengah) k njim letim, ino ker jih samih najdem, jim pravim, de je pobegnila ino jim vse drugo še povem. Oni pa stermo pred se gledajo, ino nič ne rečejo; po tem vstanejo, ino z oterpnjenim pogledam kakor bi pošasti vidli, po jizbi hodijo. Na to še tri druge luči prižgejo, ino mošno dnarjev pred me na mizo veržejo, rekoč: Na ti, Mina! Sledno kar imam ti dam. Saj še to ni moje, še to sim včera najel. Jez sim na kanti. Dvakrat več sim dolžen, kakor premorem.

Tu, poglej sama v bukve! Zato, vzemi, Mina! te dnarje ino skerbi de k dobrim ljudem prideš; si boš že pomagala po sveti, saj si se kaj naučila.“

„To slišati sim bila vsa obdrevenela; de se jim blodi, sim menila. Naglama pogledam v odperte njih računske bukve, ter vidim izlečik premoženja ino dolgov. Žalostno ostermim, ino zmiram še mislim, de so se bili kaj zarajtali. — Oni pa mi le zmiram mošno z dnarjami ponujajo. Jez jo odrinem rekoč: Ljubi oče! najte ráji, de pošleno ravnava, kakor de bi se ptujga blaga lotila! — Prav imaš, mi rečejo, ino z zapertim očmi se vsedejo. Na to pa pravijo: Bog me hudo objiskuje. Težke grehe imam na sebi; naj tudi mežim, vidim hudiče pred seboj, ki na mojo dušo čakajo. Vidiš ga tu? pa drugiga tam? — Jez strašne smertne težave terpim! Pojdi, popusti me, Mina! Ti ne veš, koljkanj ljudi sim nesrečnih storil, ker sim zdaj njih vbožtva kriv. Vse boš zvedla, ker me bodo tožili; ino marcina tudi molčala ne bo!“ —

„Vse to so še zmešano govorili. Prosila sim jih, de bi se k počitku vlegli. Pa brez de bi vedla zakaj, se raztogotijo, me skoz vrate sunejo, ino se zaklenejo. Jokaje grem v svojo jizbo, in naproti mi pride hlapec; bled kakor smert, ino mi pravi z straham, de je sosedova kelnarca

iz mosta v vodo skočila. Že jo scer jišejo, pa težko jo bodo oteli, ker je sila tema. — Strah ino groza me spreideta, mislila sim, kaki špot bo naši hiši, ino grevalo me je, de sim z vbogo deklino tako terdo ravnala. Dolgo še spregovoriti nisim bila v stan; sem in tje sim se vila. Zadnič pošljem hlapca jo pomagat jiskat ino otet. Jez pa na kolene padem, pa od straha nisim mogla moliti. Dolj se veržem kakor pobita. Proti polnoči pride hlapec povedat, de se ne vupajo v temi nje daleji jiskati. Vsi domači so bili per meni, ino vsi oplášeni ino objokani me prosijo, de bi se k počitku podala. Vso noč per meni čuti so mi obljubili. In grem res v svojo spavnico, ne de bi bila zašpala, temuč de bi bila sama.“ „Nisim vstan“ dopovedati, kako mi je tisto strašno noč bilo per serci. En čas sim molila, ino spet bridke solze točila. Nad mojo spavnizo je bila očetova stanica. Zdelo se mi je v časih, de so gor in dolj hodili. Kader kolj je kaj zatrušalo, sim odskočila; de sim se vsa tresla, ino de mi je sape zmenkalo. Še zdaj ne vem, kako mi je bilo mogoče tisto noč preživeti.“

„Komej se začne nikoljko svitati, čujem nad seboj v očetovi jizbi nekaj težkiga pasti. Na glas zavpijem ter poskočim, pa od straha pre-

magana nazaj padem. Strašne reči so mi kakor pošasti po misli hodile. Ker je bilo scer vse tiho, so ljudje slišali zgorej pasti, mene pa zavpiti. Pridejo k meni pogledat, ali bi se mi bilo kaj pergodilo. Dolgo smo se posvetvali, ali bi šli gor k očetu gledat alj ne. Vonder gremo. Pa duri so bile še od znotrej zaklenjene. Mi terkammo ino kličemo, pa nobenga oglasa. Na mojo besedo hlapec klučenco z sekiroj odterga. Vsi gremo v jizbo; jez nagloma k očetovi posteli letim, pa še doteknili se nje niso. Na enkrat vsi z enim glasom zavpijejo; jez se ogledam, ino kaj strašniga vidim! — Na steni en človek vesi z črnkastim neznanim obrazom; pod nja nogami ena mizica overžena leži, — nesrečen moj oče so se obesili“!

„Od straha ino groze se v beg podam, z oterpnjenim sercam po stopnjah letim, in sama nisim vedla, kaj delam: hitro poberem v kup nekaj svoje obleke, in z njo dirjam kakor nora alj v senjah po polji na ravnost naprej brez vsiga prevdarka. Toljko vem, de me je neki star kočijaž na velki cesti ogovoril, ino na svoj voz posadil. Zavedla se nisim nič; morde sim omedlela. Pozno po dnevi še le sim iz težkiga spanja se zdramla, ker me je star kočijaž v neki vesi h kosili budil.“

„Za ves svet bi ne bila več damo šla. Kaj bi bila tudi počela doma, kjer je vse' premoženje dolžnikom zapadlo? kjer me je sram bilo, človeka pogledati. Eni bi me bili zasramvali, drugi omilovali, vsih pa bi bila groza nesrečne pergodbe z kelnarco, ino strašne smerti mojiga očeta. Žalostno je biti zapušeni siroti; pa zravno očeta z nesrečnoj smertjo zgubiti, — toljke žalosti dopovedati ni.“ —

„Sreča moja je brez vupanja za ves čas mojiga življenja zaterta. Imela sim tudi nekiga prijatla, zvestiga tovarša od mladih nog, mladenca, ki je tisti čas na Duneji bil, sina našiga soseda. Ali kak je bil še v stan le zmisliti na hčer nesrečniga človeka, ki ni le na kant bil prišel, temuč si še sam življenje vzel; že za del svojiga dobriga imena tega ni smel. Bila sim ob ediniga svojiga prijatla. Z žalostnim sercam sim mu slovo pisala. Sama sim zdaj bila, in se nisim vedla kamo podati. Z kočijažam prideva na Štajersko; v neki taberni za strežavnico alj kelnarco v službo stopim; čez pol leta pa jo zupet zapustiti moram, ker so me nespodobno imeli. Ena dobra tovaršica me je k vbogi perici v mestice priporočila, kjer ste me šivilo najšli, in dobrotlivo z seboj vzeli.“

„Zdaj sim vam vso svojo nesrečo povedala, zamolčala nisim nič, naj bi me tudi zaničljivo zopet zapodili, vas za ta del manj ljubila ne bom. Gotovo si moj dober nesrečen oče nikdar niso domišlovali, de nagnenje pjanosti njih in mene bo tak daleč perpeljalo! — Nesreča je moj del, pa sama si nje kriva nisim; Bog mi jo je naložil. On me vboge sirote ne bo zapustil, naj, me cel svet zapusti.“ — Solze jo polijejo, ne mora dälj govoriti.

9.

Stari prijateli ino pa star dnar.

V serce ganjeni smo jo poslušali; vsi jo zdaj ostopimo, in jo objemáje si perzadevamo, ljubeznivo vtolažiti. Prav je Mina rekla; naj bi bil njeni oče vse nastopke prevedil, ki iz navade ino zadnič iz potrebe močnih pijač izvirajo, mahoma bi se jim bil gotovo odrekel. — Koljko pa jih je še, ki v žganji nedolžno veselje jišejo, pa ne pomislijo, de ravno z tem truplo in dušo slabijo, svojo premoženje, same sebe ino svoje v gotovo nesrečo spravljajo.

Sklenila sva z ženo za Mino po vsi moči skerbeti. De je v svojim sercu na tihim čeravno brez vupanja še zmiram na svojiga nek-dajnega tovarša mislila, se je očitno vidlo. Pa druga je bila, ali še kaj Moric Travn na vbogo Mino spomni? ali je morebit že drugo vzel? ali je še doma, ali pa je že nazaj na Dunej šel? Še vedli prav nismo, ali je še živ alj ne? — Žal mi je bilo, de mu nisim nikolj pisal; sam zdaj k njemu iti sim sklenil, de bi bolj na tenko vse od njega zvedel. Mina pa še nič ni smela vedeti. Kmalo dam napreči, in se odpeljam. Drugi dan že pridem do kraja, kjer sta bila Moric ino Mina doma. Poletni čas je bilo, neki lep popoldan. Ljudje so na polji delali. Jez stopim iz voza, ino rečem naprejpeljati, de bi bil malo poprej zvedil, ali ni morde moja pot zapstonj? — Perviga per poli ogovorim, raz-capaniga kmeta, ki je na gnojne vile se naslanjal ter za mojim vozam zijal. Pobaram ga, ali je še zdravnik Travn v tergi? Z zabuhlim, bledim svojim obrazam me zijak en čas bedasto gleda, po tem po časi moje besede ponovi, ter perstavi: „Ne zamerte mi, gospod! dozdej ga še ni zlodej vzel ljudoderca.“ — Jez se zavzamem nad nja odgovoram, ino ga še dalej po zdravniku poprašujem; pa vse narobe ino le malo kaj prida mi je od njega pravil. — To me je v serce žalilo;

kako bi se bil mogel Moric v kratkim tak spre-
meniti! In vonder sim jih dosti poznal, ki so
se bili enako zvergli. Vboga Mina! sim mislil
sam per sebi. — Grem naprej ino dojidem staro
ženo, ki je z korbo na glavi tudi v terg šla. Tudi
njo pobaram po Morici; „bote ga najšli doma,
našiga očeta“, mi pravi.

„Ali za očeta ga imate? zakaj pa“? baram
dalej. „Po pravici“, mi reče; „dober ino pošten
možek je našimu kraju že k velikimu pridu.“

To me zopet odžali. Zgovorno mi babca
po poti še pove, de per materi svoji stanuje; de
še ni zaročen; de ima veliko premoženja, de
vbogim rad pomaga; de za vdove ino sirote po
očetovo skerbi, ino de ga vse okolj v časti ima.
V tem prideva bližej terga, in ona mi zdaj na
desno od ceste v sredi lepiga verta čedno hišo
pokaže, ter pravi: „tam je Moric doma“! Na
ravnost grem taj. Na lopi mi pride stara čedno
oblečena gospa prijazno naproti; za mater
zdravnika sim jo imel, ino nisim se motil.
Pobaram jo po sinu, ino ona me rada k njemu
pelja. Ravno je nekaj pisal; berž pa vstane, tni
stopi naproti ino me kmalo spozna. Serčno me
je sprejel. Pravim mu, de sim v opravkih na
poti, in de sim per ti perložnosti prišel, iz sta-

riga znanja ga objiskat. On ino nja mati me permorata, nekaj dni per njima ostati. Berž pošleta v taberno po moje reči.

Bil je Moric kakor poprej še zmiram verli korenjak; pa še vselj mu je néko znamnje otožnosti na obrazu zaostalo. „No kaj še kaj počnete“? ga vprašam. „Kar morem“, mi pravi; „dela mi nikdar ne zmenka.“

„Kaj pa kaj Mina“? ga baram dalej.

In on z ramami pomigne, in kakor bi mu bilo za njo malo več mar od drugih, celo mlačno pravi: „Bog ve, kamo je prišla? nesramno smert svojiga očeta si je preveč k serci vzela. Bil je goljuf, vdove in sirote in svoje nar boljši prijatle je goljufal, potem neko vbogo deklo zapeljal, de je obvupala ino se otopila, na sledne se je sam obesil, de je rabeljna dela rešil. Polovico dolgov niso poplačali z tem, kar je zapustil. Hišo in vse so poprodali; pa še ona je bila prekleta, ker je pred poldrugim letam čisto zgorela. Zdaj je spet nova postavljena, pa že ima trekiga posednika. Mina je vsmilenja vredna; skerbno sim po njej, že po novicah, pozvedoval, pa vse zapstonj. Pravili so mi nekteri od deklina, de je tisti čas na Štajersko nekam, blizo Ptujiga;

pa zdaj nimam sluha ne duha od nje. Lahko bi bil zapušeni siroti saj nikoljko k pomoči. Ko sim bil iz Duneja damo prišel, je že dva mesca bila od tod. Takrat, ravno po smerti svojiga očeta, sim mater preveč žalostnih néšil, ino pa preveliko reči za očetam poravnati imel, de mi ni bilo mogoče, de bi bil sam šel po nji pozvedovat; takrat bi jo bil morde še najšil.“

„Se pa še lahko permeri“, pravim jez na to, de siroto kje znajdete, de jo ravno dosehmal z vsim perzadevanjam niste mogli zvediti. Pa veseli me, de saj vas zdraviga in nikoljko bolj odžaleniga najdem, kakor sva se pervobart snidla. Sami morate zdaj spoznati, de je čas za res nar boljši zdravnik. In tudi vaša mati se mi zdaj že celo odžalvani ino, bi rekel, veseljši vidjo, kakor pa vi.“

„Hvala Bogu“! reče Moric; „pa ko sim prišel, so za smert ležali. Prav prav bal sim se, de bom tudi mater zgubil. De so oče tak naglo smert storili — božji žlak jih je eno noč obletel, in zjutrej jih, še le komej petred let starih, mertvih najdejo — to, posebno pa zvedeti, de so sami si svoje nagle smerti bili krivi, je mater toljko prevzelo, de bi bili sami skorej vmerli.“

„Sami so si bili krivi božjiga žlaka? kako pa“? pobaram jez zdravnika.

„Pili so ga“, mi da na odgovor; „kakor je dan današen sploh navada. Se še kaj veste spomniti, kaj sva se pogovarjala, ko sva vkup popotvala“?

„Nisim še pozabil ne“, rečem jez; „od tiste dobe le malo vina, pa toljkanj več vode pijem; žganju sim pa celo slovo dal. Zato sim pa tudi zdrav, kakor riba, ino mislim de še zanaprej bom; za to vam hvalo vem.“

„Naj bi bili moj oče storili, kakor vi, še zdaj bi lahko živeli“, pravi žalostno Moric na to, ino mi začne vse od kraja perповedvati.

10.

Kdor preveč pije, malo popije.

Moricov oče je bil, kakor je Moric mi pravil, vedno pošten in pameten mož. V tovaršii kakí glaž vina piti, je bil vaje, pa čez maso nikdar ni pil. K večímu ga je v časih, kakor pravijo, eno malo dobil. Pjaniga nobeden ni vidil; dobil ga je z časama že pogosto, posebno kader je na gostijah po dve, po tri sorte vina

pil. Narveč mu je škodovala nja navada, če je v tovaršiji drugih teržanov vsaki ljubi večer zdaj v eni zdaj v drugi hiši za kratek čas vino alj ol pil ino v mes so tudi igrali. Tam se mu je rado zgodilo, de ga je pogosto vjel. Česnovke alj ktere druge močne pije je malo kdaj pokusil.

Lehko bi bil priden možek dolgo še živel, naj bi bil per ti navadi ostal, de ravno ni bila nja zdravju brez vse škode. Vino k jedi po meri piti, je zdravo ino daja moč; za žejo kakor voda, pa se ne sme piti. Vsako vino ne gasi, le večji žejo dela. Le nesrečni ga žganja naj bi se bil varval. Pa kakor drugim pivcam se je tudi njemu zgodilo. Kdor ga rad pije, večkrat pozablež pije ino ne pomisli, kdaj mu je dosti. Vsak dan ga nikoljko v glavo dobiti mu čez nekaj let ni dobro storilo. Pogosto se je slab ino k delu neperpraven občutil; v lice je začel bledeti ino od daleč se mu je vidla neka slabost. Večkrat je bil tožliv, alj saj ne več tako vesel kakor nekda, po dnevi je bil rad zaspan, in pertožil se je pa sam, de po noči le malo ino nič kaj dobro ne spi. On je mislil, de to starost dela, nja žena pa je menila, de to pride od dela ino skerbi. Še sama mu je dostikrat čez dan, de bi se nikoljko poživil, en glažek posebno dobriga prinesla. To je bilo za nja strup, ker se je bil

tega navadil. Dokler je žganjica v njemu kuhala, je bil čerstev, kmalo pa je poprejšna slabost ga napadla.

„Slednič so si bili mati že v skerbi za očeta“, pravi Moric dalej; „bali so se, de se per njih ktera bolezen nabira. Mati pošlejo po zdravnika; oče pa se jim smejijo. Bolni, kakor ljudi pravijo, prav za prav res niso bili; pa vonder jih je smert že zalezvala, de si ravno tega mislili niso. Jeli so tožovati, de se nič po redi ne očedijo, de kmalo so saperti, ino spet jih goni. Črevo tedaj jim je že bilo zbolélo in oslabeło. Zdravnik jim nar boljši zdravilo svetje, namreč vode; Mati so silno skerbeli, de bi ga bili bogali. Še večerne vinske tovaršije so oče materi za ljub popustili. In vonder ni bilo nič boljši. Zmiram so bili bolj slabi ino zaspani; vsako jutro so se pertožili, de je glava težka ino vsi udi slabi. Vonder so vedno kaj delali, ino se sprehajali, samo za zdravja del. — Na enkrat je božji žlak jih zamoril. — Po smerti so najšli v njih spavnici v omarji prazne flaše, v kterih je močna žganica poprej bila; na skrivnim so nje po noči pili, morde za spanja del.“

„Njih smert pa, ki jih je po imenovanim navadnim strupi zadela, ino ktere spomin meni

še dan današen serčno žalost ponovlja, njih smert pravim, je pa leti soseski ino celimu kraju okolj k velkimu pridu bila.“

„K pridu, pravte“? se začudjem jez; „povéte mi le, kak je to bilo“? —

In Moric reče: „Ker so teržani vidli, de je bilo pijančvanje krivo, de se je nar pervo stari Kumi obesil, po tem božji žlak mojiga očeta obletel, so se začeli boljšati. Po njih izgledi so nekteri bližni vešani ravnali, ker so storili, kar so od nas vidli. Stopili smo namreč v družbo alj bratovšnjo svetiga Janža.“

„Alj pa še obstoji ta družba med vami“; ga hitro pobaram v mes.

„Kak pa“, mi odgovori; „bo že zdaj dve leti, kar jo imamo. Cela soseska z bližnimi vesi šteje okolj 900 duš, ino že jih je nar manj 800 v to bratovšno stopilo.“

„Menda žene ino deklete ino clo otroke tudi zravn rajlate, de ste jih toljko našteli“, pravim jez smeje na to.

Zdravnik pa me debelo pogleda ter pravi: „Se ve de; brez ženskih ino otrok bi take bratovšne ne bilo mogoče. Ženske nar več zamorejo

per možkih, posebno pa per mladih ljudeh ino otrocih, de se treznosti vadijo; kakor one per pijancah nar več terpijo. One tedaj morejo če tudi ne odrašene, pa saj mladino nesreče oteti.“

Ni mi prav v glavo šlo, kar mi je pravil; zato ga poprosim; „Povéte mi saj. kako ste vonder za božji del to perčeli? Tudi v mojimu kraju, kjer je, kakor po mnogih deželah na sveti. žganje navaden strup ino nesreča ljudi, so si neki modri možje, posebno pa naš gospod fajmošter veliko peržadevali, to bratovšno treznosti oterditi; pa toljko so najdlji zaderžkov, de so od svojiga dobriga namena odstopiti morli.“

Ravno je hotel Moric mi odgovoriti, ko nja mati pride naji k večerji vabit, ino scer, ker je bil silo lep večer, na vert v zeleno uto. Greva za njo, in po poti mi reče Moric: „Se bo že jutro kak časek naletel, de bova sama. Prav rad vam hočem vse razložiti. Mislim de le kaj prav perčeli niste lete bratovšne, kakor se to marskje zgodi.“

Cel večer potem ni bilo več misliti na najni pogovor. Gospa Travn je na vse sorte druge reči marn obračala; med drugim se meni v časi pertožila, de jo njeni sin na nje stare dni tak dolgo brez prijazne pomoči pridne neveste alj

zetinje pusti, in kakor se vidi, še kaj ne misli na njo. To nam je velko marna dalo. Mislil sim jima že povedati, de sim bil zgubleno Mino najšel; prav lahko namreč sim bil besedo na ljubeznivo deklino obrnil. Pa ker sim videl, de Moric od svoje nekdanje neveste celo merzlo govori, in hitro od drugiga kaj marnati začne, mati pa omolkne, in ji lahko na obrazi poznam, de ji moj nagovor ni bil všeč, sim raji vtihnili, ter sim sam per sebi mislil: tu se je vse spremenilo; ne bom nič opravil, kar sim si namenil; bom vidil ali se bo jutro z Moricam samim od tega dalo kaj govoriti; na tihim pa sim vbogo Mino omiloval.

11.

Kaj se vam zdi, možje, kako bi pomagali?

Druugo jutro pozno, potem ko sim že bil odkosilčal, se nikoljko po tergi ogledal, ino že precej časa se z gospo Travn pogovarjal, pride Moric na mojo jispo k meni z nekaj pisem v roki, se nar pervo izgovori, de ga tak dolgo ni bilo, ino pravi: „Zdaj vtegneva se brez skerbi pogovarjati; svoje bolnike sim bil že objiskal, in

tudi drugo vse opravil; vsedva se! Hočem vam zdaj povedati, kar sim vam včeraj obljubil. Ne bom vam veliko, pa tudi nič prazniga pravil.“

Brez odloga se vsedeva. Kar mi je Moric pravil, hočem jez zdaj v kratkim povedati, mnogim bi vtegnilo prav priti.

„Strašni konec, ki ga je stari Kumi vzel“, tako začne Moric, „ino pa nagla smert, ki je mojiga očeta zadela, je ne malo ljudi celiga kraja ganila. Vedli so namreč dobro, kaj je bilo tega krivo. Pa, kakor je sploh navada, vsak je vedil od žalostnih pergodb kaj povedati, tak dolgo, de so se bile pozabile. Jez pa nisim hotel de bi bile brez vsiga spomina ostale, ino sim želel, svojo nesrečo k sreči drugim oberniti, ino tako svojimu očetu nar lepši spominek na njih grob postaviti.“

„Moja misel je bila, ljudi našiga kraja od nesrečniga žganja odvaditi, kateriga so se bili ene leta sèm navadili, ino scer tako, kakor sim v ptujih krajih ravno to vidil. De bi bil svojo misel dosegel, sim jiskal nar dobroželjniši ino hasnivši možje na svojo stran perdobiti, naj bi oni z izgledam ino z besedo druge nagovarjali. Nar pervo sim imel pogovor z nekaj bolj

imenitnimi, koljko de se v našim kraji močnih pijač popije, ino koljko to posameznim kakor celi njih družini škode napravi. Vsi so bili moje misli, bi bili tudi iz serca radi pomagali, pa so le menili, de bo težko kaj. Pravim jim, de je potreba čez to dobro se pogoditi, ino jih prijazno povabim, za tega del se en bart per meni sniti. Pridejo res k meni, občinki predstojnik alj župan, fajmošter, občinski komisar, moj tovarš stari zdravnik ino pa bližni fabrikant. Vse to smo se posvetvali, kaj bi ljudi bilo v stan žganja odvaditi, in kaj početi, de bi se pridnosti ino marlivosti ino pa boljšiga zaderžanja pervadili; skoz to jim k večimu premoženju, terdnějšimu sdravju ino boljši sreči pomagati, toljkanj nesreče pa jih ovarvati, ki golj iz pijančvanja izvira. Vonder na pravo nismo prišli, vsak je vedil kaj nasprotiti.“

Nar pervo občinski komisar pravi: „V tem bi morle deželske postave pomagati. Dakler one toljkanj tabern ino žganarij dopustijo, ino pa žganico kakor vse druge močne pijače veči daciji ne podveržejo, bo vse našo perzadevanje zapstonj. Nič toljkanj premoženja ne požre kakor žganje; za nja naj bornejši svoj zaden vinar da, ženo ino otroke pa doma stradati pusti. Koljko jih je žganje že na kant ino na beražko palico

spravilo! Žganje je scer dober kup, pa vonder nar več premoženja potrati. Naj bi mu večí dacijo naložili, bodo manj ga pili.“

„Prav vam dam, gospod komisar“! reče na to občinski župan, „de je žganje gotova potrata; alj pa mente, de kjer je viši zadacan, ga manj pijó? Nikakor! Ljudi, ki so mu vdani, ne gledajo ne na postavo ino na nič, de si le svoje želje vgasijo. Koljkanj so si z perviga duhovski ino deželski gospodji zopér tabak perzadevali, koljko je bilo pisaniga, koljko jih od gosposke za nja del kaštiganih! Vse zapstonj. Naložili so na tabak veliko dacjo; in zdaj ga starino mlád kadi alj šnofa.“

„Koljkanj so nekđaj kavo, potratlivo ino škodlivo pivo, kakor pravijo, branili, ino vonder zdaj blèzo nobeden brez nje biti ni vstan. Še kjer srómaštvo stanuje, kava gospoduje. Bonaparte je svoje dni cukér ino kavo v škodo Angleške dežele v Evropo voziti prepovedal; mente de takrat niso nič kave pili? morde še več. Kar je niso v kontrabant dobili, so jo iz cikoriije, graha, želoda ino več takiga napravili, cukér pa iz repe, de so le per stari navadi ostali. In kaj bi dan današen pomagalo, naj bi gosposka očitnim pijancam taberne prepovedvala? Bi pa

na skrivnim pili. Stara šega in navada jim je več, kakor prepoved. Ino kaj govoriti takim nič ne pomaga; kdor je žganja navajen alj iz nja dobiček jše, je za vse besede gluh. Ne dajo se ljudi v tem drugač poboljšati, kakor po veri ino navku; duhovni gospodji naj bi si k temu več perzadeli; oni zamorejo ljudi izvučiti ino opominati, ino z tem na bolji obrniti. Ako oni nič ne opravijo, kdo pa kaj bo“?

Na to stari gospod fajmošter z svojo sivo glavo žalostno odkimajo, rekoč: „Šest ino tri-deset let že gorečo oznanujem božjo besedo, ino nevtrudeno vboge, bolne ino vmirajoče objiskujem. Pa kako malo sim opravil v vinogradi gospodovim! Res še pridejo ljudi v cerkev, naj že bo iz navade, alj šege, alj iz radovednosti alj morde tudi, kakor se jim zdi, iz pobožnosti; pa komej so iz cerkve, se v staro navado, poprejšno ravnanje podajo. Opominvanje ino navke, ki so jih slišali, kmalo pozabijo, ker jim druge misli po glavi hodijo. V kratkim so spet vse taberne polne.“

„Naj bi vsi dobri navki kersanskih staršov dober sad pri otrocih prinesli, ne bilo bi več hudobnih otrok; ino naj bi toljko tavžent in tavžent pridig od nekdej svoj dober namen

dosegle bile, ljudi bi zdaj že vsi na sveti angele bili. Pa bolana duša se tako malo z samo besedo ozdraviti da, kakor bolano truplo. Več drugiga mora v pomoč priti, de bi se navada alj razvada žganja odpravila, ki je našimu kraju že toljkanj hudiga ino toljke nesreče prinesla. K temu naj bi pobožni ino zastopni gospodarji, posebno kateri veliko delavcov imajo, postavim fabrikanti, kar bi mogli storili. Naj bi nobeniga žganopivca ne najeli.“ —

V tem se fabrikant za čelo poprime ter pravi: „Prav lepo ste povedli, gospod fajmošter! pa mi fabrikanti delavce le za njih delo plačujemo, ne pa za čednost ino pobožnost; kakor vi čevlarja le plačate, de vam je čevle naredil, ino vam za nja drugo ravnanje ni mar. Kar nam delavci delajo, jim mi plačamo, za drugo nimamo z njimi nič zapovedvati. Enako bi vtegnili gospod fajmošter reči, naj bi nobeden cesarske službe ne prejel, kter je žganice navajen; saj taki gospodji, kakor so oskerbniki, vučeniki, i. t. d. ako so pivci, več hudiga z svojim izgledam napravijo, kakor prosti delavci. Ne tajim scer, de je žganje, tudi po malim, v škodo zdravju ino premoženju bilo ino bo, ino de je dosti nezdravši kakor kava alj pa tabak; pa za borne ljudi je vino predrago; de bi si pa vonder, kakor

bogati z vinam, saj v časih tudi skerbi iz glave pregnali, jim ni zameriti, de si žganjovca dobi-
jo, kateri jim cenejši pride ino še hitrej svojo
moč skaže. Res je, de ljudi ne pomislijo alj ne
vedo, de tako tudi ceneji ino hitreji zdravje za-
pravljajo; pa tudi mi nimamo zdravja svojih
delavcov na skerbi. To mislim bolj zdravnike
zadene.“

Na glas se tem besedam 70 let stari zdrav-
nik nasmeji ter pravi: „De vonder vsak svoj
izgovor ima, kader bi se imelo kaj narediti! Pa
pomisliti tudi morate, gospodji!, de zdravnik le
v tisto hišo pride, v katero ga k bolniku pokliče-
jo; alj bolnik ozdravi alj pa umerje, jo več ne
vidi. On tedaj ni vstan vedeti, ali se ljudi nja
sveta alj rata ino svarjenja deržijo alj ne. Borni
ljudi zdravnika alj clo nič ne jišejo, alj navadno
še le, ko je že prepozno. Taki raji po sleparjih
pozvedujejo, alj jim vodo gledat nosijo, ino se
od njih alj ktere stare babe, večkrat še ne clo
za male duarje brez vse pomoči goljufati dajo.
In ako k premožnim, bogatim pridem, bi me
pač debelo gledali; naj bi jim navajeno žganico
oponosil.“

„Bi kaj vi, gospodji! navado opustili, per
svojih gostijah močne pijače gostam dajati,

ako vam povém, kako so nezdrave? Težko. Kdor je žganja navajen, ga ne opusti, ino še misli, de mu k zdravju tekne, dokler se dobro počuti. Ako z časama, kar se rado zgodi, bolehati začne, vse drugo dolži, le žganja ne, ker je sploh navadna pijača. Ko mu na slednje žganje že želodec ino vso drobovino sožge ino skerči, potlej mora naglo zdravnik priti, de bi ga na enkrat smerti otel. Dosti jih je pa tudi brezskernih, alj jih je sram, de bi pomoči si jiskali, alj si od slabosti tega ne vrajtajo.“

„Dostikrat mi je že na misel prišlo“, pravi starček dalej, „naj bi tudi per nas bratovšne svetiga Janža alj družbe treznosti napravili, kakor po drugih krajih ino deželah. Pa če pomislim, kako bi žganjarji, ino vsi ki z žganicami alj vinam barantajo, se vprot štavili ino vpili: „Nas hočete ob vse spraviti“! alj kako bi skozi žejni bratci kričali, ki se jim zdi, de brez žganja niso kos živeti, de jih le ono vesele ino k delu močne ino perpravne dela; mi celo serce vpade, ker vidim, de se ne da ne. Ino vonder bi bila enaka bratvošna v našim kraji tako potrebna, kakor po drugot. Naš terg ima nekaj nad 800 duš, pa per vsaki hiši več alj manj boljšiga alj slabejiga žganja popijó. Per bornejih ga ne pijó samo možki, tudi žene ino dekleta so se ga

navadle; ino njim je še bolj nezdravo. Dečki, ki komej hlače nosijo, se že prav možko obnašajo, alj ga pol frakeljna zvernejo, brez de bi jih streslo, potem se pa vsi blede še z fajfami očitno bahajo.“

„Clo divje matere se znajdejo, katere svoje otroke že od pers z vinam alj žganjam zalivajo, ino se jim še dobro zdi, tako nedolžne stvari omamiti. Alj jim tudi dnarjov pomankuje, brez žganja ne morejo biti, rajši vsi razcapani hodijo. Ako več v zajem ne dobijo, se tudi beračiti ne sramujejo. Naš kraj je bil nekdam premožen, kar je pa žganje v navadi, je veliko tudi več vbogih. Gospod komisar tu tako dobro vèdo, kakor jez, de je med nami nar manj 30 alj 40 hiš, v katerih družga nimajo, kakor kar si sproti zaslužijo ino zajedo alj zapijó, katerim verh tega še cela soseska več alj manj pomagati mora. Drugih blèzo toljko jih je, kateri še dosehmal scer od soseske nobene pomoči ne dobivljajo, pa vonder že davkov več odplačati niso v stan. Komej ino silo borno živijo, ino drugiga jih ne čaka, kakor beraška palica. Ino takih je od dneva do dneva več; kateri so poprej še kaj pre-mogli, so zdaj celo zadolženi, komej de obresti alj činže od leta do leta plačujejo. Premožnih je med nami že celo malo ostalo. Osemnajst

jih v naši vbožnici redimo, pa več ko polovica njih je od žganja vbožalo. Osem jih je v našim krajih pijancov, katerih malokdaj treznih vidimo; pogosto pa v kateri luži najdemo. Koljko je pankertov od desetih let sem soseski na skerb prišlo! Dvoje jih je ta čas, kakor je znano, v večih ječah. Kjerkolj je kaki zhod alj somenj, se pijanci do kervaviga stepejo ino pobijajo. To vse žganje stori ino druge močne pive. De so med nami delavni ljudje toljkanj blede, ne pride od slabih jedi; zakaj voda alj mleko, kruh in korun (repica) so za delavniga človeka nar zdravši jedi, ki mu moč dajejo, ino ga rudečiga veseljga obraza delajo. Od zdravih jedi ino pijač človek ne zboli ino ne slabi. Več del ljudi le od žganja ino močnih pijač in sladčic bolehajo. Bolehavi, revni ino blede otroci brez števila, bornih kakor premožnih ljudi, od materniga telesa že pokvarjeni, kaj so drugiga, kakor živi tožniki ino priče nezmasnih pijančvarskih starišov.“ —

12.

Kaj pomago zdihvati, pa križam roke deržati!

To vse je starček iz mnoge skušnje govoril. Vse ga je tiho ino zamišleno poslušalo. Zdaj jez besedo povzamem rekoč: „Kaj ne, besede našiga stariga spoštivga prijatla so nas ganile? Tajiti ne moremo, de je per nas vse to gotova resnica, kar nam je povedal. Po drugot ni nič boljši alj še pa hujši. Zakaj bi si ne pomagali, dokler je še čas, dokler še hujši ne pride? Od družbe treznosti so kateri spomnili; meni se samimu zdi, de le ona je vstan razširanje toljkanj hudiga vstavi. Pravijo, de per nas take bratovšne vpeljati ni moč; zakaj neki ne? saj tega še poskusli nismo. Nasprotlejev res, verjemem, bo dosti, alj pa smo že kaj skusli jih premagvati? Zakaj bi to v našimu kraju, ino naši deželi nemogoče bilo, kar je po Ameriki, po celi Angležki, ino v novič po Gališki ino Marski kakor tudi Rusovski deželi že lepi dober sad obrodilo? Ali nam je manj mar za našo deželo, ino njeni prid, ino pa za čednost ino vse dobro, kakor pa Amerikanam, Anglanam, Rusam alj Marcam? Ali jih je v naši deželi manj, katerim je ljudstvo,

nja zdravje, premoženje ino pa lepo zaderžanje na skerbi kakor pa po drugot“?

„Že v letu 1813 so v Ameriki v mestu Boston pošteni hišni gospodarji družbo treznosti perčeli, z perviga samo z tem naménam, de bi nezmasno pitje žganja ino drugih močnih pijač vstavli. — Pa nikolj ni prav, če človek tudi le eno malo strupa popije, ker se tudi z njim več alj manj ostrupi. Ker je tedaj žganica gotovi strup, ga tudi zmasno piti ni prav. In-ali ve ino pomisli, kdor ga tudi le zmasno piti hoče, kdaj mu je dosti alj morde že preveč? Vino, žganje ino druge močne pive prej alj poznej svojo pijansko moč skažejo; ko je pa kri vneta, ino človek omamljen, se lahko spozabi ino zmoti, de v misel ne vzame kar, ne svojiga naprejšetja, ne nevarnih škodljivih nastopkov, ki ga čakajo.“

„V kratkim, njih namen samo le nezmasnost odpraviti ni nič veljal; pili so žganje slej tako kakor prej; 12 alj 13 let je njih bratovšna že obstala, pa brez vsiga dobriga prida.“ „Slednič vidijo, de morje drugač početi; združijo se, kar je mogoče si perzadeti, ljudi žganja celo odvaditi. Ino to je pomagalo! — Odvada od žganja je v Ameriki očitno toljkanj dobriga porcdila, de so po tem izgledu od leta do leta v

mnogih krajih v enako bratovšno trezností sstopili. V letu 1835 je Amerika že 8000 takih drušen štela; ino zdaj njih je več kakor dva milijona treznih bratov v nje. Več ko 12000 ljudi, ki so nekdam bili pijančevanju vdani, zdaj žganja še ne pokusi več. Clo mornarji na barkah ga ne pijejo več, ino žolnirjam v službi je od vladarstva oestro prepovedano. Tako se ta dobra reč od leta do leta naprej šira. Res de žganarjam to ni k pridu. Več ko 4000 do 5000 žganarjev ino fabrik drugih sladčic je zdaj manj, ino okolj 9000 tabern žganice več na prodaj nima, ker se nje znebiti ne morejo, alj ker jih je sram, de bi jih ljudi za očitne struparje imeli. — Glejte kaj resnica ino pa ljubezen do domovine zamorete! — Alj pa mar mi manj veljamo, kakor Amerikani?

„V Angleški deželi so že v jesen leta 1835 imeli 130432, treznih bratovšen po veséh ino tergah. V večih mestah jih je bilo po 10, po 12. Dohtarji ino zdravniki cele dežele so si perzadevali v očitnih zastopnih pismih ljudstvo prepričati, kako nezdravo de je žganje človeškemu rodu. Zakaj bi zdravniki naše dežele tega ne storili? Po vsih deželah blézo okolj nas si perzadevajo, ljudi močnih pijač odvaditi; povsod stopajo v bratovšno trezností. Ljudstvo se mora samo

od sebe popravti alj prenarediti. Nobeno vladarstvo tega za sebe ni vstan. — Kaj se pa kaj v naši deželi k temu počne? — Imamo kmetijske, rokodelske, obertniške, zgodovinske ino druge dobre ino haslive družbe, zakaj bi v družbo ne stopili, ktera ljudi dušne ino telesne mnoge nesreče ino hudobije ovarje, namreč v družbo alj bratovšno treznosti svetiga Janža. Zapstonj boš tesal ino izobrazval ljudi, dokler jih treznosti ne navadiš.“

13.

Možje! sežimo si v roke!

Z tem prenehám, in zdelo se mi je, de so moje besede dober kraj našle. „Lepo ste nam povedli“, me pohvali moj stari tovarš, de bi le tudi vse tak lepo ino kmalo se zgodilo! — Pa tu ravno še tičimo! Vi, ki ste mladi, imate še vso moč, mene pa je že starost oslabela, de si kaj ne vupam več. Menim, kar nas je deželanov, nismo ne boljši ne slabejši, kakor Angliani, Rusi, Marci alj Amerikani. Samo de se ljudstvo ne pusti premakniti, kakor se terst od

vetra majati da. Kar ima že v navadi, naj bo dobro alj hudo, si ne da nagloma odpraviti, bodi si z lepim alj z hudim. Kako postavim hočete v našim kraju tolikanj tabern odpraviti, alj pa toliko žganopiveov ino pijancev spreobrniti, de žganje celo popustlijo?

„Kar vi mene barate, mi je že tudi na misli bilo“, pravim jez na to. „Jez bi se tega lotil, kakor so drugot perčeli. Menite, de bi per pijancah začel? de bi njih nagovarjal v bratovšno treznosti stopiti? — Nikakor! Vse mojo perzadevanje bi bilo zapstoj. Z pametnim, poštenim možani bi se nar pervo združil, katerim je na žganji ino sladčicami malo ležoče. Tako bi postavim vas, ki smo zdaj skupej, nagovarjal, sprotno si obljubiti, z vsim svojim ljudmi nobene žganice več ne piti, ino k tej obljubi tudi druge svojih prijatlov pomoči pergovarjati. Ne pijanci, temuč trezni, zmasni, pošteni ljudi morajo prvi se skleniti, de bode bratovšna vterjena. In mislim de bi to ravno pretežko ne bilo.“ —

Nejeverno se mi fabrikant zasmehlja, rekoč: „Ne bilo bi to ravno težko, res; pa bi tudi nič ne pomagalo. Meni ni za nobene sorte sladčice; zakaj bi še v bratovšno treznosti se podajal; za me je ni potreba. Zakaj bi se pijači o d

povedval, ki jo nikolj ne pijem; vsak bi se mi smejal.“

Namest mene mu zdaj častitlivi gospod fajmošter odgovorijo: „Moj ljubi gospod! Znano mi je, de malo kje tako trezno ino zmasno živijo, kakor per vas, ino vsak očitno spozna, de ste vi za vse dobro domovine vneti prijatel. Pa kaj bi vi djali mu, ki bi nam rekel: Jez že sam za se svojo domovino ljubim, de sim perpravljen vse za - njo dati; ni mi še le treba, naj bi bila tudi sila, z drugim prijatelami domovine se skleniti! — Ali kaj bi mu odgovorili, kateri bi vam kvasal, ako v soseski ogenj vidi: Jez imam že tako svoje sosede serčno rad, ino moje stanovanje je tudi brez nevarnosti, de bi se ga ogenj lotil, zato mi tudi ni potreba k sosedu iti gasit. Lehko si zrajtam, kaj bi takimu dobrimu serčnimu prijatelju na odgovor dali.“ — —

„Tako stopijo trezni, pošteni ljudi v družbo alj bratovšno treznosti, ne za sebe ampak za del drugih. Bratji treznosti že z tem prav lahko veliko dobriga storijo, de navadne pijance svariijo, ker se plašno njih tovaršije zogibajo. Ker sami močnim pijačam odrečejo, tudi druge po njih izgledu ravnati spodbadajo, ki kar per drugih vidijo, bolj na tenko pozvedujejo ino modro

ino pametno preišljejejo. Kakor hitro pa kdo pomišlovati ino poprašvati začne: ali je res žganje, naj se ga tudi malo pije, nezdravo, škodljivo, in zato grešno? — zares že prvo stopinjo k odvadi ino poboljšanju stori.“

Zadovoljno se zdaj fabrikant častivrednemu gospodu perklone rekoč: „Tudi besedce več zoper ne rečem. Prepričali ste me zadosti, de je vsak dober deželan dolžen v to družbo stopiti, ktero le trezni, nikakor pijanci skleniti morajo, de bode nezmernim k dobriemu izgledu.“

„Ino še več“, perstavim jez; „tudi to dobro stori leta bratovšna, de bodo pijančvanja ovarvani, kteri še niso tej hudi navadi vdani, ino de se tudi taki k svojmu lastnemu zdravju ino pridu žganja celo odvadijo, kteri so ga le malo kaj pili, ker se previžajo, kako se lahko od pravične mére ino mase v pogubljivo nesrečno nezmasnost zabréde. Dokler očitne škode ne čuti, se scer še tolaži, ino pravi: Meni to kaj ne dene!“ —

Ves vnet mi zdaj komisar v besédo seže ter pravi: „Jez nevlegama perstopim; sežimo si v roke, šest nas je; perčnimo le mi treznosti bratovšno.“

„Mož beseda“! rečem jez nato, ter mu roko podam; „smo enbart mi združeni ino sklenjeni, je nar hujši premagano. Saj pravijo: Začetik je nar hujši.“

Vsi smo si v roke segli, ino storjena je bila zaveza. Obljubili smo, odpovedati se žganici kteri kolj za vselj; vsim domačim jo prepovedati; nobenimu ptujimu alj gostu sladčice ponuditi; ne dekel ne hlapcov v službo vzeti, žganja navajenih; ino tudi ne drugim delavcam, bodi si na polji alj per domu kedaj žganja za pijo dati.

„Tako je prav“! reče nato občinski župan. „Od nekdej vem, de delavci, ki niso žganja navajeni, svoje dela veliko boljši ino pridnejši opravijo, kakor pa žganopivci. Že dalno sim mislil, svojim domačim žganja več ne dati; pa ni šlo. Vse bi se mi bilo smejalo; ne bil bi ne hlapca ne delavca (najemnika) dobil. En sam nič ne opravi, naj bi hotel pri svoji domačiji žganje odpraviti. Nobeden tudi rad kaj posebniga sam ne stori. Kader se jih pa več združi, ki obljubo storijo, nobenimu žganja več ne dati, to je pa kaj drujiga! to pa že gre.“

Pogovorili smo se, še druge poštene teržane nagovarjati, de bi k nam perstopili ino z nami enako obljubo storili.

Povsod je bilo potreba vučiti ino prepričovati. Sila v takih rečeh nič ne opravi. Našo družbo smo morli koljkor mogoče častljivo za poštene domačije pridne teržane ino prave kristjane razglasiti. Za ta del smo nar pervo imenitnejši teržane vabili. Popisali smo jih v verste, kateri so nam bili znani de so trezni, alj de bodo brez velike nadlege našimu namenu k pridu. Vsak iz med nas jih je svojo versto za nagovarjati dobil. Le samo nagovoriti namreč smo hotli ino mogli ljudi k tej dobri reči.

Sklenili smo tudi, vsako nedelo si povedati, koliko se je našiga namena že vgodilo; potem pa, ko bi že nemalo število prijatlov si perdobili, občinski zbor vpeljati, k katerimu naj bi vsak po volji perstopil. V temu zboru naj bi se namen bratovšne treznosti ino njene postave sklenile ino razglasile, ki bi jih vsak podpisati imel, kateri hi v njo stopiti želel, ino scer vsak hišni gospodar za se ino tudi za vse svoje domače, ženo, otroke ino druge sporočene.

14.

Petero zapoved svetiga Janža braterne.

Posvetvali smo se tudi za del postav naše prihodne družbe. Celó priproste so, ino malo razločne od njih, ki jih v Ameriki alj na Angleškim imajo. So pa lete:

„Mi podpisani, ki nas je mnoga nesreča zvučila ino prepričala, de je pijanost per Bogu ino ljudeh blézo nar ostudnejši pregreha, ino de posebno žganice, naj se jim kakor kolj pravi, človeku, ki jih pije, zdravje kalijo, dušo ino truplo morijo, nemarnost, razvujzdanost, sro maštvo, kreg in prepir ino več takiga hudiga rodijo. ino dôsti jih v velike hudobije napeljujejo: — se slovezno z vsim svojimi domačimi v keršansko bratovšno treznosti zavežemo. ino pričo Boga ino pričo svojih sosedov nasledno zvesto dopolniti terdno obljubimo“:

„Pervič: Nobeniga žganja piti, ne svojim domačim take pije dovoliti. ne prijatlam svojim alj gostam vnuditi, ne kterim koli delavcam dajati, tudi ne prodajati ne kupovati; temuč ve-

liko več prijatelje ino znance pregovarjati, de se bodo te strupne pije celo zderžali.“

„Drugič: Se z nobenim pijancam ne v tabernah ne po drugih krajih muditi, ampak béžati iz kraja, kjer se za pijanščino ljuba pamet prodaja.“

„Trekič: Bratovšni oblast dodelimo, vsakiga iz svoje tovaršije potisniti, ki zaobljube ne derži, ter ga bratom ino sestram na znanje dati, naj se ga varjejo.“

„Četrtič: Vsako leto naj se braterna znide, si potrebne predpostavljene izvoli, de bodo potrebno oskerbeli ino vse kar družbo zadene, oglasi.“

„Petič: Kdor želi v to družbo stopiti, se lehko vsaki den očetu družbe alj nja namestniku oglasi ino svojo ime podpiše, alj zapisati da, ino z tem bo v bratovščino zapisan.“

15.

Pridga po domače.

Vse to mi je Moric iz svojih pisem razlagal, ino k koncu še perstavil: „Z tem pa je bilo nar težej že opravljeno. Že v treh tednih jih je 29 hišnih gospodarjov ino pa 7 mladenčov k naši družbi perstopilo. Gotovo jih je nagla smert mojiga očeta ino pa posebno strašen konec stariga Kumija nemalo k temu ganila. Saj so tako rekoč z lastnimi očmi videli, kako je žganje dve premožne ino spoštlive hiše v nič ino sramoto spravilo, dva človeka ponidama vgonobilo, ino eno nesrečno hčer po sveti zagnalo. In ko bi tudi od vsiga tega nič ne bili vedli, saj je že vsak sam na sebi več alj manj skusil, de je žganje, bodi si še tak dobro, človeku nezdravo. Vsak je lahko od tedna do tedna videl, kako so se žganopivci tâpli ino pobijali, ino vse sorte hudo v pijanosti dopernašali. Vsak je mnogo hišo obožati videl zato, ker je mož vsak večer navadno pijan damo iz taberne prišel, kjer je zapil ino zapravlil, kar si je bil zaslužil.“ Sklenili smo potem bratji, prihodno nedelo per

županu se v zbor ziniti. Razen povabljenih je več ko sto še drugih perderlo, alj radovednih, kaj bomo počeli, alj de bi nas potem zasmehovali. Župana smo pregovorili, de je za en časek oče naše družbe bil. Napravil je bil na pričijoče pridgo priprosto, pa polno resnice, ktera je mnogiga zadela. Pravil pa jim je tako:

„Ljubi sosedji! — Slehern vé, zakaj de smo se tukaj zdaj znidli, ino ni mi potreba tega vam praviti. Pa ménim, več del ste prišli, ne de bi k braterni svetiga Janža perstopili, temuč de bi kaj noviga zvedli. Tak vam pa hočem noviga kaj povedati, kar še poprej niste vedli.“

„Naj bi jez od hiše do hiše v celi soseski poprašoval, koljko je v nje za res srečnih ino zadovoljnih domačij? menda bi jih pet tudi kar ne najšil. — Koljkor si jih z svojim domačijami ino premoženjam kaj pomaga? — Malo naprej, le več del po rakovo nazaj. Polovico jih je že obožalo, drugi pa alj tudi kaj imajo, so zadolženi. Premožnih je malo alj clo nič. — Kakšni sad pa vera še med kristjanami obrodi? kako je njih zaderžanje? Taberne so več del bolj polne ko cerkve; pogosto se sliši kreg in prepir; tožb ino pravn je vse polno; tatje, krivičniki ino drugi hudodelniki med nami ječe polnijo; hotivčeto

alj pankertov od leta do leta zmiram več. Tak-
šni sad večdel današni kristjani obrodé — Gotovo
tega sadú seme se ne najde v svétim nauku
Kristusovim, to je satanovo seme, ki ga je pe-
klenski sovražnik med svojimi prijatlami ino
najemuiki zasjál.“

„Kje pa ima satan navadno svojo poslopje
ino stanovanje med ljudmi? V tabernah per
vino-ino zganopivcah. Glejte! tega še niste vedli;
vam hočem bolj na tanko razložiti. Vino, pravi
sv. pismo, serce človeško oveseli; je res, dokler
se po meri ino masi zavžíva. Mera ino masa je
v vsih rečeh dobra tak tudi per vini. Vino je
božji dar, žganje pa dar hudiča; vino iz vinskih
gorc priraste žganje se iz vsake soderge lahko
žge. Kdor vino zmerno pije, mu ne škodje;
clo pijanost v vini duše ino trupla tako ne mori.
kakor vražno žganje. Pa že kdor vino rad pije,
bo lahko pijanc, naj se prav skerbno ne varje;
več ko pije, bolj ga žeja. Slednič mu vino ni
močno zadosti več, nesrečno seže po žganji.
Dosti jih že iz perviga le žganje pije, ki se za
ene krajcarje dobi, ker jim je vino za njih mo-
šno predrago. Nesrečni so taki vsi, ne vejo kaj
delajo! Gotov strup pijó ino se z njim morijo.
Vsaka žganica namreč ima veliko strupa v sebi,
kakor bom zdaj vam povedal.“

„Žganje ima v sebi vodene dele, ino pa veliko vinske alj pijančlive moči, ino ta je v žganji strupna. Naj se žganje vžgè, bo gorelo kakor peklenski ogenj. Žganje kakor ogenj človeku po vsih udih šviga, posebno pa se žganopivcam na kri, žolč ino jetra verže. Clo z maternim mlekom se združi, zato ako žganopivke dojijo, imajo po noči nepokojne otroke. De ravno v kri pride, se vonder v kri ne spremeni. Ako žganopivcu, ki je pogosto od žganja pijan, puššaš, ino nja kri se ostati pustiš, bo kakor žganjovc gorela. Kdor se žganja preveč napije, mu začne iz gerla goreti, ino lahko cel život zpepeli, kakor nam to grozne zgôdbe pogosto povejo.“

„Po tem bo žganje več del v kuprastih kotlah žgano, ino po takih cevih teče, v katerih se dostikrat strupna zelenica alj zelen volk naleže; njo kakor tudi nikoljko kupra žganje razmoči, ino si tako novi strup perdruži. Tudi nekatere reči, iz katerih se žganje dela, že strup v sebi imajo, postavim: črešnovce košice; tudi njih strup, de bi ga ravno veliko ne bilo, v žganje pride.“

„Zravno vsiga tega pa še žganjarji žganju ino drugim sladčicam mnoge škodlive reči perdevajo,

de bi jih bolj prijetne naredili ino ložej poprodali, kakor nekteri osterji tudi svoje vina alj z žveplam močnejši delajo, alj pa z svinčastim cukram ino drugim napčnim rečmi sladijo. Zato tudi niso per vsih žganopivcah enaki škodlivi nastopki; eden se v tem, drugi v čem drugim pertoži. Strupa pa vsaki dobi, kdor tudi le po malim žganje pije, toljkanj več, kter se ga vsak den naliye. Starosti žganopivc redko kteri včaka. Malo tudi jih je terdnih ino zdravih, več del bolehaajo; le barajte njih alj pa zdravnike. Se znajdejo tudi, kteri veliko pijó, ino ne bodo pijani; to dostikrat navada stori. Oni se bahajo z svojo močjo, ter menijo, de jim ne deae kaj. Nobeden jih za pijance nima, ino vonder so gotovi pijanci. Njih drob je večdel nezdrav; slezena ino jetra so zglodane, želodec pa červiv ino skerčen. Le malo jim jesti diši, ino še to jim želodec ne nese. Ali se je čuditi? — Mnogiga pijanca želodec je bil komej za pest velik, mnogi pa ves luknjast. Nekteri pijanc je res vedno zdrav, kakor žezezen hrust, pa kakšni so nja otrôci? — Čimur oče nevredno odide, nja otroci nedolžno terpijo ter nosijo vsi slabi no revni pregrehe svojiga očela! — Žganopivca vsaka bolezen, ki se ga prime, hujši potlači, alj tudi pogosto naglo vmori.“

„Ne zavzemte se, sosedje! nad tem, kar sîm vam povedal; ni preveč rečeno. Vse je resnično, kakor imenitni zdravniki pričajo. Dosehmal so ljudi še malo škodljivo moč žganice pomislili; skušnja jih je zvučiti morla. Naši nekdanji predniki te pije poznali kar niso, ino še dan današen jih dosti brez nje zdravo živi. In veliko se jih je po očitni škodi izmodriti dalo, de so žganju celo se odpovedli, kar jim je k večîmu zdravju, premoženju, ino večî pobožnosti pomagalo.“

„Ker je vino predrago alj tudi preslabo, je žganje per nas v navado prišlo; z njim pa se vbožtvo, beraštvo ino vsa nemarnost množi. Malo časa res ta čmiga želodec razgreje ino moč nikoljko podneti; pa kmalo vse ude vmane ino glavo težko napravi; žganje človeku pamet zmami, serce skazí ino truplo slabí. Žganopivci so navadno slabi delavci; sam sîm se njih lenobe prepričal, ino nobeniga več ne terpiin. Svoj zasluček v tabernah zapijó in zājigrajo, žena z otrocmi doma pa sromaštvo gloda. Fride pijanc damo, se krega ino prepira. Otrôci vsi bledi, raztergani in razvujzdani se okolj pletejo, ino očitno kažejo pregrešno djanje svojiga očeta. — Majhni fantini med nami se že z žganjam vpijanijo, ker to od odraslenih vidijo, ki se z njim per gostijah

in sedminah ino vsaki perložnosti nalivajo. Pre-
grešna pijanost tudi sama ne oslane; pervzame
si za tovaršice jigro, slast, ino mnogih skrivnih
pregreh. Clo med otróci že se najde nesramna
nečistost “

„Mi verjemte alj ne, de je v naši soseski
dosti vbogih, ki jim vbogajme dajamo, kateri
noben dan brez žganja niso, de ravno jih ne
nasiti, ino jim tudi žeje ne ogasi. Zmiram vbo-
žnejši bodo skoz to, za delo pa zmiram slabejši.
Kar je norcov v norskih hišah, alj tatov ino hu-
dodelnikov po ječah, alj bolnih ino revnih po
bolnišnicah (špitalih), barajte, alj jih ni nar-
manj polovico žganopivcov, ktere je žganje bilo
tak daleč spravlo? — Ali ni mnogim kristjanam,
ki praviga Boga spoznajo, zlodej, ki v žganji
tiči, ljubši, kakor pa Bog, ki pijanost prepo-
veduje? Ali jih ni dosti, ki raji svojo dušo zapra-
vijo, kakor de bi se žganici odpovedali“?

„Mnogiga slišim reči: Tak sila hudo še
vonder le ni! kaj bo že tudi toljkanj škodvalo,
en kozarček (glažek) žganja popiti, alj ga clo
nikoljko v glavo dobiti? Z tem si človek saj skerbi
odpravi, ino serce ohladi. — Res je, za eno uro
morde je pijan človek vesel, potem pa večkrat
dneve no leta žaluje. Eno uro je pijanc bogat.

de dnarje zapravlja, kakor bi ne vedel kamo z njimi, ter mnogo reč v pijanosti predrago plaša; kader se pa iztrezi, vidi de je goljfan, mošna pa prazna. Zato nekteri na dražbih alj licitirngah ljudem zvito vina alj žganja piti dajo, de vsako reč viši ženejo. Koljko se jih je tako že zadolžilo ino obožalo.“

„Za to pravim, toljki nesreči ino hudobii se moramo vstaviti. Alj tudi gosposka namesto žganje prepovedvati, le raji vsakimu pravico deli, z njim barantati, kakor bi ne vedla, de je žganje strup, ki ljudem dušo in truplo mori, ino velike nesreče pripravlja: nujmo pa sami si preskerbimo pomoč. Že je nekaj poštenih mož v keršansko braterno svetiga Janža alj družbo treznosti per nas stopilo, kakoršno v drugih krajih imajo. Njih namen je, sebe ino svoje prijatle in znance žganja celo odvaditi, ino brez nja živeti, kakor so naši rajni predstarši živeli. Kdorkolj treznost ljubi, naj v to družbo stopi, naj bo reven alj bogat. Drugi ni družbe namen, kakor ljudi za časno in večno k boljšimu spraviti po odvadi nesrečne žganice. Vupanje imam, de se nam perdružili bote tudi vi z svojim domačimi, ter sebe in svoje mnogiga hudiga ovarvali, kakor je vsak to iz ljubezni do Bogà, do sebe ino bližniga dolžen storiti. Čujte, kaj naša braterna od vsakiga brata tirja.“

Razločno ino na glas še enbart vsim postave družbe pové, kakor so bile zgorej povedane; 36 mož se podpiše alj podkriža, ki so se že poprej namenili, ino v celi soseski okolj so družbe namen in postave razglasovali.

16.

Kaj bo iz tega?

„**D**obro jim je bil župan povedal, pa vonder malo le z svojim marnam opravil. Komej terjé gospodarji so v novič k družbi perstopili, ter se podpisali alj podkrižali.“

„Posebno veselje pa me je obšlo, viditi nekiga vmazaniga capina, navadniga pijanca našiga kraja, Kolofetar so mu rekli, ki so ga mnogo-bart že na cesti alj v kateri luži ležati vidli, počasi se proti županu zibati, ino prōsiti, de bi ga tudi za brata v bukve zapisali, ker sam pisati ni znal, de bi se podkrižal. Vse se mu je en čas na glas smejalo. Ko pa nikoljko zupet potihne, se oberne ter pravi: „Le smejte se, kakor radi. Bo že prišel čas, de se bom pa jez mnogim iz med vas smejal. Sim bil tudi nekdej

priden, kakor vas eden; v'ražno žganje pa me je tako poživilo. Koljko solz je za ta del že moja žena prelila! otrôci moji pa na pol nagi okolj hodijo. Do nobeniga dela nimam več veselja, nisim ne boln ne zdrav, le reven ves ino nesrečen. Težka, težka je moja vest! Bog mi bodi milostiv! Bog odpusti pa tudi njim, ki so mi krivi, de sim se žganju vdal. To so vsi tajisti, ki sim per njih delal, ino so mi žganja piti dajali. Per njih sim se ga bil navadil. Od zdaj pa naj bo prekleta vsaka kaplja peklenške pije, ki bi imela po mojim gerlu teči.“

„Vse ga je tiho poslušalo, vse se očitno zavzelo ino ni hotlo verjeti, de bi mu resnica bila. Jez sam sim malo vupal, de bo sromak svojimu naprejevzelju zvest ostal. Pa vonder je potem svojo besedo dopolnil. Kakor je želel, so ga v braterne bukve zapisali, ino množca se je razišla.“

„De jih berž iz perviga ni več perstopilo, je bilo mnogo kaj krivo. Eni so bili m'čnih pijač preveč navajeni, ter so mislili, de bodo zboleli, ako bi se jim odpovedli; tudi bi jim kaj ne škodvale, ker se ravno ne vpijanijo. Drugi so našo bratovšno zasmehvali, ino menili, de dolgo obstala kar ne bo, ker bode prva

gorečnost kmalo vgasnila. Drugi bi bili morde perstopili, pa jim je merzélo, de jih nismo prvih povabili. Spet drugi bolj premožni, so bili za nas preimenitni. Rekali so; človek je lahko trezen brez bratovšne, ni potreba z dobrim se toljko hvaliti ino bahati. Tudi se za nas že spodobi, de dobrim prijatlam alj ptujim, ki nas objišejo, kateri glaž posebniga vina alj ktere dobre sladčice vnudimo. Še drugi pa so mnoge prazne izgovore iskali. De ošterji ino žganarji niso perstopili, se že samo zastopi.“

„Mi drugi pa smo svoji obljudi zvesti ostali; od tiste dobe nobeden nas žganice per hiši ni terpel več, tudi je nismo ne ptujim ne domačim, ne hišnim ne poljskim delavcam dajali. Ker nas je več iz našiga kraja v braterno bilo zapisanih, smo se brez pomislika očitno trezni bratji ino sestre imenovali, ki smo obljubo storili, žganico celo iz rabe odpraviti. Mnogobart je priložnost prišla. tudi drugim svoj namen pri tem razložiti, ino marskteriga smo ganili, de je svoji zastarani navadi se odpovedal. Eden za drugim so prišli, ter sebe ino domače z obljubo treznosti naši družbi se perpisati dali. Čes nekaj mescov nas je že 211 v družbi bilo.“

„Stanovitnost naša tudi ni bila brez prida; mnogokrat smo imeli še ktero sporeko. Nekteri

delavci ino najemniki od naše braterne celo nič niso slišati hotli; kjer kolj so delali so svoj navajen žganojvc terjali. Ali ga dobili niso, jih ni bilo več blizo. Nekteri hlapci so svojim gospodarjam na ravnost službo odpovedli. Mnogi je bil en časek skoz to v stiski, pa smo eden drugimu pomagali. kakor smo vedli ino znali. Še podpíhačev se ni zmenkalo.“

„Zborniki naše družbe so se potem pogosto znidli, ker je posebno z perviga marskaj bilo potreba obrniti. Dosti smo imeli nasprotnikov, pa tudi mi smo se njim proti stavli. Alj smo kteri večer po navadi prijatli v taberni vkup prišli, de bi bili skupej kaki glaž ola alj vina pili, ino se je kteri žganopivec alj pa kteri drugi k nam persesti hotel, ki se je bil že kedaj vpijanil, kar se je naša družba perčela, smo vsi na enkrat vstali ino od njega šli, ter na ravnost ošterju povedali, de nam ni po volji s pijancami vkup biti. alj naj nje odpravi alj bomo pa mi če ravno nja navadni gosti se njega tvegali. Nekebarti smo naleš to napravili. Eden ošterjov ni maral za to, ino vsi bratji treznosti smo ga popustili ter se k drugimu gostivniku podali. Tudi tem smo enako povedali; iz perviga se je nekaj zgovarjal, ino nam posebej gostivnico odločiti hotel; ker pa tega nismo bili gmajtni, je raji

pijance odpravil, kakor pa vse druge poštene goste zgubil. Zdaj pa je že sam k naši družbi perstopil, ino 'ne toči ne žganja ne nobene sladčice več. Za ta del si ni nič na zgubi, le še več gostov ima, ktere mu mi pogosto priporočamo.“

„Take so se z časarna žganopivci ino pijanci vidno ločili od njih, ki so v bratovšno treznosti stopili. Nar hujši je bilo za najemnike alj težake, ki žganja pustiti niso hotli. Nobeden jim ni zaslužka alj dela dal, vsak si je raji trezne najel, ino jim še posebej koljkor mogoče pomagal. Ino to je veliko pripomoglo. Dosti roko-delcov ino drugih delavcov se je nam pridružilo, alj de bi svoje kunte ne zgubili, alj de bi jih drugi zaničvali ne bili. Vsak je hotel k boljšim peršteti biti, ino clo premožnejši, ki poprej svojo glavno alj iz baharije od družbe treznosti še nič slišati niso hotli, so se dali potem k nji pregovoriti. Preden je leto preteklo, se je dober sad pridne bratovšne naše očitno videl. Ponočniga vlačanja ino tepenja ob nedelah ino praznikih, kar je bilo poprej v navadi, je bilo zdaj malo kaj čuti; redko kateri pijanc se je potem po cesti lovil ino mladino pohujšval. Delavci brez žganja so po vidni skušnji tretji del več opravili kakor per žganju. Pôšli ino drugi delavni ne-

premožni ljudi so svoj zaslužek ino dnar, ki so ga poprej večdel zapili ino zapravili, v hranilnico (hranilno kaso) na obrest konec tedna alj mesca polagali. Poboljšane smo z nauki ino opomki ino borne še z pripomočki podpirali. Ino več ko je naša bratovšna bratov ino sester štela, bolj so si perzadevali, še druge k nje perdobiti.“

„Dosti je k treznosti izgled Kolofeta pred drugim bil pripomogel. Od tiste dobe ko se je pijanosti odpovedal, ni kaplje žganja več pil, temuč le vodo ali pa mleko, še vina kar, razen kaj maliga z vodo, ali mu ga je ravno kdo vnu-dil. De bi ne bil v poprejšno navado zapadil, smo mu na roko šli ino dosti zaslužka dali. Dan na dan je bil očitno močnejši ino zdravši ino ter-dnejši. Sam se je rad tega pohvalil, ino vsakimu, kateri kolj ga je poslušati hotel, pravil, kako je zupet srečen, kar mu je Bog dobro misel dal, de je k družbi treznosti bil perstopil. Le iz perviga en čas mu je skušnjavec z žganjam silo nadlegval; on pa se je možko obnašal ino serčno premagal. Zdaj mu pa žganovc smerdi ko kuga. Še zdaj se pogosto v sredo med kmete vstopi, ino jih pred žganjam ino preobilnim vinam svari. In dosti za res, bornih ino premožnih, ga je v bogalo ino se pijančvanja odvadilo. On sam ima zmiram dosti dela ino zaslužka, prav dobro

izhaja, ter z ženoj ino otroci lepo ino čedno oblečen hodi.“

„Ob nedelah gre clo v bližne vasi, ino ljudem na vso moč treznost priporoča, ter jih k boljšimu opomina ino z solznimi očmi prosi. Vsakimu vé dobro odgovoriti, ino vselej so nja sledne besede: „Jez sim bil 21 let hud pijanc, ino sim mnogiga z svojim puhujšlivim izgledam zapeljal. Zdaj je moja dolžnost, de se zgrevan grešnik z Bogam spravim ino nja pravičnost tolažim, ker si perzadevam koljkor mogoče jih pogubljenja oteti.“

„In skorej bi rekel, de Kolofeta z svojimi opominlivim besedami per ljudeh dostikrat več opravi, kakor duhovniki na pridžnicah. Ljudi ga radi poslušajo, ker jim prav živo po njih šegi brez vsiga razločka naj bo imeniten alj born na ravnost resnico pové. Vsi ga imajo za neko posebno prikazen. Iz perviga so nekteri se naši družbi perpisali, zdaj po našim že med seboj v bratovšno stopajo.“

„Še to perstavim. Vsak bi mislil, de je en kraj kakor je naš terg, za enake družbe nar manj pripraven, kjer je zmiram dosti popotnih, posebno ob semnjih veliko kramarjev, prodajavcov

ino kupcov vse sorte iz ptujih krajev, nar več pa mladih noroglavih ljudi še od daleč, ki tu sem zahajajo rajat ino pijančvat. Pa ravno od nas se je dobro seme treznosti tudi v druge daljne kraje zaneslo. Vsak namreč, kateri je naše semnje objiskoval, se je moral začuditi, de so se ljudi našiga kraja toljko spremenili. Ni bilo več videti med nami razcapanih pijancov; ino alj je še kateri pijanček vmes bil, ga je bilo sram očitno se pokazati. Za žganje clo nobeden ni maral. Namesto vmazanih poprejšnih bajt pa, ki so več svinjakam podobne bile, so se vidle po versti čedne hišce; namesto razterganih capinov snažno oblečeni otrôci; ino ljudi sploh, stari ko mladi, so bili zdravi ino terdni. Od leta do leta je bilo videti več spremenjenja. Vsak si je lahko vrazil, od kod je to prišlo; mnogi se je bil zavzel, vsakimu pa je to dopadlo. Ptujci so spisane postave naše družbe z seboj jemali. Terdno mislim, de to dobro seme tudi po drugot dober sad obrodi.“

Veseljje pride za žalostjo.

Tako je bil skončal Moric svojo pripoved, ki je za me prav vesela bila.

V novicah sim bral, de so že marskje v naših krajih družbe treznosti perčenjali, de bi jih bili popolnoma speljali, ne vem. Menda so per skušnjah ostali, alj ker so začetniki premalo stanovitni bili, alj ker so z menoj vred preslabo to reč zastopili.

Prav hvaležen sim bil Moricu za nja podvčenje. Še bolj sim zdaj dobroserčniga možaka obrajtati ino čislati začel, ino prav lahko sim si vrajtal, zakaj so, ko sim iz perviga po njemu baral, eni ga toljkanj slabo drugi tako dobro obsodili.

„Resnično veliko dobriga ste storili“, sim mu jez djal, „koljkor mi bo mogoče bom za vami delal. Miru ino veselja polna mora biti vaša vest, ali se tega spomnete. Preljubi moj dober Moric! ne zameri mi, de te tikati začnem, ker

bi bil serčno rad tudi tvoj brat. Ti si mi zdravje zpet dal, ino me za moje ljube živiga ohranil, ker si me z dobrim svetam (ratam) nesrečniga žganskiga strupa otel. Vzemi me za svojiga brata“!

Serčno me objame rekoč: „Preljubi prijatel! Očitno me preštimaš; kdo bi ne hotel tak dobre duše za svojiga brata imeti“?

„Nič te ne hvalim brez zasluženja“, pravim jez na to, „veliko več še le zdaj spoznam, kaj si menil, ko si rekel, de želiš svojimu očetu nar lepši spominek na njih grobi postaviti. Čednosti otrók so nar lepši nar častilivši spomineki njih staršov. O kako se bode Mina Kumi doma zavzela ino od veselja razjokala, ko ji bom vse to od tebe pravil“!

Ko sim bil sledne besede prevnet brez premiselka izrekel, ljubeznivi Moric na enkrat kakor smert obledí, me z vperlim očmi gleda, ter potézno poprašuje: „Kaj? kdo? kje? doma praviš? ino Mina Kumi“?

Za roko ga primem in pravim: „Ne zaméri, ljubi moj Moric! Ena besedca mi je v naglosti odletela, na katero naj bi te nikoljko pripravljaj bil. In vonder sim prav za prav ravno za del

Mine semkej prišel, brez de ona kaj ve za to. Le vtolaži se. Ker vem, de tebi kakor tvoji materi ni ravno ljubo, de se dekle imenuje, tudi jez rad molčim.“

„Nikar! moj ljubi!“ se Moric zaglasi: „govori raj! Mina je še živa? je per tebi na tvojim domu? Pové, pové! ino nič mi ne zamolči! Kdo pravi, de bi ne slišal rad od vboge sirote? Toljko let pa že po nje zdihujem! Ali bi moja mati sami ne vidli radi, de bi me Mina, ako je še prosta, zpet srečniga storila? — Govori, prosim, ali me res ljubiš! Praviš, de jo poznaš? de je per tebi? Kako se je vse to zgodilo? kako je k tebi prišla? — — —

In tako bi me bil Moric, de ravno me je govoriti silil, Bog ve kako dolgo ino kaj še poprašoval, naj bi mu jez besede ne bil prevzel, rekoč: „Poterpi eno malo! z časama boš vse zvedil. — De ti povem, Mina ljuba duša, vredna de jo oba spoštujeva, je per meni.“ — —

Od veselja Moric čez všesa rudeč nagloma od stola poskoči, po stanici gor no dol leta ino kliče: „Tak per tebi je? ino ti mi tega nisi povedal? per tebi tukaj? Morde še v gostivnici alj taberni? Berž grem materi povedat. Kako si v stan me toljkanj terpinčiti?“

Komej sim ga z vso močjo obderžal, de mi ni vbéžal. „Tak počaj no“! sim rekel; naj ti povem! me nisi prav zastopil. Dekle ni tu z menoj, je le doma pri moji ženi ino hčeri, blézo petnajst ur od tod. Ona še ne vé, de sim jez per tebi.“

Z tem sim ga enokoljko vtolažil, saj na videž. —

En čas pomolkne ter se otožniga lica na stol zopet vsede; kmalo pa spet bara: „Kako se ji je v tem času kaj godilo? Kako je ona k tebi narajmala“?

Zdaj sim še le bil v stan mu povedati, kje ino kdaj sva z ženoj Mino najšla ino z seboj vzela. Naj sim mu pa še tako razločno ino na tenko pravil, mu je vonder vse še bilo prekratko ino nezastopno; zmiram me je motil, vmes poprašvaje, dokler sim mu na ravnost povedal, de več ne vém; alj hoče kaj bolj na tenko zvedeti, naj pa sam njo pobarat gre svojo nekdanjo nevésto.

„Ja de nekdanjo“! reče Moric zdihvaje. „Iz prevelike sramožlivosti je mene ino sebe nesrečno storila, ko je zaročen perstan moji materi bila poslala. Ali rad bi vedel, ali hoče sebe ino

mene do smerti otožnosti prepustiti? Jez grem z teboj. Hočem jo videti ino z njo govoriti, de bom vedel per čem sim“? —

Naglo me zdaj Moric za roko zgrabi, ino me k svoji materi pelja. Navlegama sim moral še enbart od kraja vse per nji povedati, kar sim že njemu bil pravil. Iz perviga se je dobra gospa nad mojim besedami vsa zavzela, me z očitnim veseljam zvesto poslušala, na slednje pa z solznimi očmi svojiga sina vsiga objokaniga sêrčno objela.

Dolgo časa se nista zadosti zbrihtala, de bi se bil mogel z njima zgovoriti, kaj bi bilo zdaj početi? Mini, ki je sploh bolehná bila, bi bilo gotovo na zdravji nevarno, na enkrat brez vse priprave svojiga nekđajniga priserčniga tovarša vglédati. Zato sim poprej svoji ženi od Morica pisal ino nji prépustil, Mino na najni bližen prihod modro perpravljati. Malo dñi potèm se z Moricam đamo peljava —

Otrôka dveh žganopivcov.

Gotovo moram reči, de me je na tihim samiga skerbelo zmisliti tistiga časa, kader bota zaročena po dolgi ino žalostni ločitvi se pervokart zopet vidla, ino še potem me je to nikoljko skerbelo, ko sva damo prišla ino mi moja žena bila povedla, de je Mina celo pripravljena svojiga ljubeznivga prijatela sprijeti, de je ravno bila silo ganjena, kader je pervokrat od najniga znanja bila zaslišala. Ko prideva, mati pomigne ino berž moja hčer k Mini leti, naji napovedat. Čez malo časa dekleti k nam v jizbo pridete.

Mina, strašno blede, terdo naprej stopi ino nar pervo mene pozdravi, ker mi svojo roko, merzlo ko led, tiho poda, ino se kakor mertva na parah, nikoljko na smeh derži. Potem Morica pogleda, ino se mu priklone, pa toljkanj merzlo ino brezveseljno, kakor de bi bila njemu ino vsimu posvetnimu celo že odmerla. V strahéh, kako! de bi mertvo pred seboj vidil, se ji Moric perbliža, ino jo za roko prime rekoč: „Ljuba moja Mina! zakaj me tako neprijazno gledaš?

Jez ino mati moja, ki tudi tvoja mati biti želi, Boga hvaliva, de te je nama zopet dal. Od zdaj si na vselej moja; nič naji ni vstan ločiti. Le bolj prijazno me poglej. Ali morde nimaš več rada svojiga Morica?

Nekobart že je dekle usta odperlo, pa od žalosti besedce ziniti ni moglo. Očitno se premaguje, de ji kri blede lice rudeči; potem pa komej zastopno reče: „Ljubi Moric! — rada, prav prav rada te imam; zato sim prišla te še enkrat videt. Bila sim tvoja zaročena nevesta, alj zdaj pa nisim več. Saj nimam drugiga, kakor žalost ino sramôto, ino ker druge dote ne premorem, tudi tvoja biti ne smem. Imej v velki časti pošteno dobro ime svojih staršov; ono je otrokam velik blažen zaklad! Kaj ne veš, Moric! de so moj oče si sami življenje vzeli? de zdaj še vse z perstam na me kaže? Nečast bi ti bila mene vzeti; zato pojdi in pozabi me na vselj!“

Že se hoče mu izmakniti, Moric pa jo bolj terdo za roko poprime, ter pravi:

„O nedolžna duša! kaj ima nesreča tvojiga očeta z najno ljubeznijo? Ino naj bi bili mojiga alj tvojiga očeta obesli, bi morde midva po ne-

„dolžnim hudodelnika bila? ali kdo bi mogel reči, de bi skoz to najno dobro ime tskrunjeno bilo“?

„Ljubi moj Moric“! mu serčno Mina zaverne, „rabelj vtegne še kteriga nedolžniga obesti. kdor pa sam sebe vgonobi, ni več nedolžen. On ne vmori le sebe; temuč še po smerti svojim zapušenim mir, veselje, poštenje ino življenje zatira! To se tak hitro ne pozabi! — O moj Moric! verjemi mi, moj oče so bili gotovo dober dober možek, dokler peklenške pijače vražniga žganja okusli še niso.“

Z otožnim milim glasam pravi Moric na to: „Za ta del pa hočeš mene zapustiti, Mina? O koliko nesrečnih takih še dan današen živi, ki sebi življenje ino poštenje, mir ino pokoj svoje vesti morijo, ino brez pomislika z vražnim žganjam ino pijančvanjam svojim vso nesrečo nakopavajo. Prav, praviš Mina de se taki nesrečneži sami gonobijo. Tudi moj oče so bili tako nesrečni. Tud oni so si z nesrečno pijo dušo ino telo tak dolgo po malim brez de bi si bili vraj-tali, morili, dokler jih je živi strùpen ogenj nagloma zamoril. Glej! ali si nisva v tem celo enaka“?

„Kaj? tudi tvojiga očeta je pijančvanje vmo-
rilo“? ga plašno Mina pobara, ino silna groza
jo sprejide.

Dolgo ji Moric ni mogel odgovoriti od pre-
velike žalosti, ki jo je v serci občutil. Na glas
se razjoka, ter si obraz zakrije ino se vsede.
Mina ga z opertim očmi žalostno gleda. Vse
je bilo tiho. Moja hčer objokano mater objame,
ter svojo lice v njenim krili skrije. Jez sam sim
se komej premagal; skorej bi me bile solze po-
silile; take dobre duši, le vse sreče vredni, pa
za del njunih staršev toljkanj žalosti videti pre-
stati, me je v serce ranilo. —

Tudi Mini, ki je poprej kakor oterpnjena
zravno stala, se je zdaj serce tajati začelo; otem-
néle so njene oči ino solzne kaplje se po samim
iz njih vtrinjajo. Vidlo se je, kakor de bi se
mertva podoba solzila.

Čez nekaj časa se Moric zbrihta, si z ruto
solze iz oči obriše, vstane ino Mino za roko
prime, rekoč: „Ljuba Mina! dokler je Bog še
milostiv, nikarva ne obsodiva svoja očeta z ža-
lostnim spominam ino z bridkostjo svojiga
življenja. Naj bi onadva zdaj nastopke svoje
grešne navade, naj bi najne ranjene serca ino

bridke solze vidla, strašno bi nju to morlo pekliti. Pa raji bi videl, naj bi se zdaj najne žalosti toljkanj drugih očetov prepričalo, ki brezskerbno z nesrečnim žganjam svojim otrokam bridko žalost za prihodne dni napravljajo, ino z svojo žalostno smertjo golo nesrečo zapušajo. Najne solze, najna bridkost ino žalost bi jih morla k poboljšanju ganiti“!

Cd žalosti premagan se naglo od Mine oberne ino nekobart po jizbi prestopi. Nikoljko potem potolažen pred Mino tiboma stopi ino jo milo gleda. Na to pa jo rahlo pobaŕa: „Ne bi hotla meni ino materi moji v tolažbo biti“? Mina pa vsa se trese ino komej izreče: Saj veš Moric! de sim hčer očeta svojmorca“!

„Jez pa sin enaciga“, ji naglo Moric na odgovor da; „enaka nesreča naji sklepa, nikarva se sama ne ločiva“!

Šramožljivo si Mina z rokami obraz svoj zagerne, mu nikoljko bližej pristopi ter mu roko da.

19.

Gostija, de je malo takih.

Silo nas je bilo prevzelo vse to, kar smo ravno vidli ino slišali. Nobeden še besedce od tega spomniti ni hotel, vsak svojo poslo smo si raji pojiskali, de bi si bili nikoljko svoje misli razvedrili. Vsmilenja misli so me sprehajale. Kako nesrečni so otrôci, sim sam per sebi djal, kateri očeta svojiga svojmorca obžaljujejo! — Vsakiga to zgrozi, le pijanca ne gane. Naj se človek, od svojih strasti omamljen, kakorkolj vgonobi, naj se obesi alj vstreli, naj si z strupam nagloma življenje konča alj pa se z žganjam po malim mori — sam svoj vbijávc gotovo ostane. —

V tamnih mislih nam je popoldan pretekel. Moric ino Mina se ves čas pogovarjata. Moja žena si je bila že v velkih skerbéh. Vonder nismo hotli nju motiti v pogovori, naj sama skleneta kar kolj rada. Na nju pametno ljubezen sim se celo zanesil. Ko je pa miza že za večerjo bila pogernjena, me je samiga začelo nikoljko skerbeti. Vkažem k večerji pozvoniti,

hčeri pa rečem po Morica ino Mino stopiti. Dolgo čakam, pa nobeniga ni bilo blizo. Začelo me je skrbeti, de bi kaka nesreča se bila zgodila, ino sim mislil sam pogledat za njima. Na enkrat se vrata odpró, ino Moric ves veseljga spremenjeniga lica za roko Mino perpeljá.

„Že ne slišita ino ne vidita več“, reče smeje moja hčer; „sim morla jima protiti, de bom Mino z siloj odpeljala, ker sim dobro vedla, de jo Gospod Travn same ne pustijo.“ Moric pa nam svojo nevesto naprej postavi, rekoč: „Spet jo imam, ki bo moj časní raj mi lepšala“!

„Bog daj vama srečo“! pravim jez na to; „saj sta veliko prestala; najta mene vama za očeta biti, de vaji po očetovo požegnám (blagoslovim).“

„Jez pa hočem tvoja mati biti“, pravi k Mini moja žena, ino od veselja so ji solze v očeh jigrale, ter jo objame ino na svojo serce pertisne.

De je tisti večer nam prav veselo pretekil, ino de so vsakiga iz med nas mnoge misli, vesele ino žalostniga spomina, serce ino glavo polnile, si vsak lahko vrajta. Ne bom tedaj od tega več pravil, moram še kaj od ženitve pre-

srečniga ženina ino neveste povedati. Lepši ženitnina se mi še ni narajmala ino se mi menda tudi ne bo. Vsa svetlost per cesarskih ino kraljevih zarokah se mi je zdela golo nič proti krasni ženitvi Morica Travná. Veliko tavžent rajniš je bil na svojo svatovšno obrnil. Hočem tega nikoljko spomniti.

Moric je bil še nekaj dni pri nas, potem pa je šel k svoji materi svoje sreče povedat, ino pa, kakor je sam rekel, za vredno sprijetje neveste ino za ženitvo potrebno perpraviti. Še le čez pet tednov je po nevesto prišel ino moja hčer nju je spremila. Med tem časam je hotla moja žena Mini zalo nevestno obleko pripraviti, pa svojiga veselja speljati ni môgla, ker ji je Mina povedla, de hoče Moric sam ji k ženitvi potrebno lepotijo preskerbeti.

De sva jez ino moja žena v svate iti morla, se lahko zastopi. Čez 14 dni še le se podava na Moricov dom. Vsi dragi, ino posebno častita gospa, Moricova mati, so naji toljkanj ljubeznivo sprejeli, de svoje nar bližnej žlahte nič lepši. V jutro ženitve se vsi veseli k zajterku alj kosilcu znidemo. Vse je bilo prelepo svatovsko oblečeno, posebno pa ženske. Nar dälj neveste ni bilo, kakor je sploh navada tako. Moja hčer ino Mo-

ricova mati ste ji hotle pomagati, jo po nevestno obleči, pa jima menda naleš ni tega dopustila. Vse pa se je zavzelo nad njo, ko je bila prišla. Druge lepoticje ni bilo videti na njej, kakor na glavi je imela čeden venec iz prelepih cvetic, oblečena pa je bila v ravno tisti prosti obleki, v kateri jo je Moric prvobart na mojim domu zagledal. Sama za se pa je bila čedna čez vse lepoticje. „Ta obleka“, reče Moric, „se meni nar vrednejši zdi, v kateri se je meni zaročila, lepši izvoliti za svojo nevesto nisim bil vstan. Tudi sim mislil, vsa preobilna lepoticja, ki bi čez našo premoženje bila, ni potrebna za naji.“ Dolgo ni bilo konca serčniga ino veseljga marnovanja; potem pa se k kosilcu vsedemo.

Vse pa zdaj na enkrat omolkne, ker se pred nevesto na mizi pokrita skleda lepo ovenčana vidi. Posebno so ženske debelo gledale ino bi rade skorej zvedle, kaj bi to pomenilo, toljkanj več, ker je Moric rekel: „Majhna juterna za mojo Mino“! — Smejé nevesta pokrovo z venecam odvzame, ino vsak je kaj drugiga v skledi si mislil. Vsi so menili, de mora kako lepoticje žlahtnih kamenčkov v nje biti. Namesto tega pa ni bilo drugiga kakor nekaj starih v kup zloženih pisem videti. Mina sama se zavzame enokoljko, menda ker je tudi kaj drugiga perčakovala.

Začne pisme narazen devati ino prebirati; pa kakor jih bere, spremenjena vsa obledi, ino svetle solze se ji po lici vdirajo. Nezavedno od mize poskoči, ter brez besedce reči v joku se Moricu za vrat oklene, ki si z vso močjo dolgo prizadeva, jo spet vtolažiti. Potem smo še le zvedli, kaki je bil dar v skledi. Nič drugiga namreč ni bilo, kakor odpiski alj kvitenge poplačanih dolgov za Mininim očetam. Vsi nja dolžniki so bili odpravljeni, de nobeden ni smel toti dan nesrečniga Kumita v hudoben spomin vzeti. Za Minoj še jez predobriga Morica prav serčno objamem, rekoč: „Bog naj ti vse to poverne, predragi! Lepši svatovsnje svoje obhajati nisi vstan“!

Zravn tega je Moric še z drugim dobrotami svoj ženiten dan olepšal. Že prejšen večer o mraki nas je bil Moric nikoljko same popustil, ino videl sim veliko veliko vbožnih ljudi priti, ino vsakiga velik zvezik pod ramo odnesti. Gotovo je hotel Moric pri svojim veselju tudi vboge sosede razveseliti. Ino res je bilo takó. Mina mi je skrivaj povedla, de je več ko 2000 rajniš dobrotlivo odločil, vbožne teržane bližniga terga od nog do glave novo obleči, ino jim perta alj platna za srajce ino pertiče razdeliti.

Iz cerkve od poroke nazaj gredé vidim na velikim travniki pod milim bogam šter precej velke mize za kosilo pogernjene ino v sredi med njimi še eno za dvajset svatov pripravljeno, čez nje pa za del sence široke plahte raztegnjene. „Šembrano se bogato obnašaš“, jez Morica prijazno pokregam; „menda si vse teržane na ženitnino povabil? Si morde evangelski bogatin? Brez zamere, prijatelj! kar je preveč je preveč.“

On pa se mi posmeji ino pravi: „Nič si ne skerbi! Nisim scer bogat, pa z današnim potroškami za drugiga obožal ne bom, kakor za eno pest nepotrebnih kamenčkov, ki mi v škrinji mertvi brez prida ležijo. Zlate tobakire ino perstane z žlahtnimi kamenčkami obložene, ki sim jih semtertje od svojih ozdravljenih bolnikov v darila dobil, ino clo predragi kinč, ki sim ga pred 14 dnevi od kneza svojiga dobrotnika za svojo nevesto v dar prejel, sim bil — pa nikomur ne pravi — prodal. Nevesta prelepe koravde iz žlahtnih biserov, ino pa vse jigle z predragim kamenčkami še vidla kar ni; za nje sim ji odpiske alj kvitenge odplačanih dolžnikov za njenim očetom podál. Ko sva od poroke šla, sim ji še le vse to povedal, de me ne bo za dobrotlivšiga imela, kakor sim v resnici, ino de ji bo vesel spomin ostal, de so očetovi dolgi več del iz nje-

niga premoženja poplačani. — Kar pa pogernjene mize zadene, nisim scer vse teržane na ženitnino povabil, tudi ne žlahtne sosede v okoljci, ne bodeš videl veliko imenitnih svatov. Le vbožne našiga kraja sim bil poklical, ki so se poboljšali, žganju odpovedli; ino k bratovšni treznosti perstopili. Hotel sim dobrim ljudem vesel dan pripraviti. Miza v sredi pa je pripravljena za nas svate ino za perve začetnike naše trezne družbe. Želim, de bi se dones z menoj ino mojo Mino veselili!

Zahvalno ga za roko primem ino mu to malo povem: „Predober mož! Z žlahtnimi kamenčkami si nage oblekil, ino bisere v solze veselja spremenil; nar dražejši ino nar boljši zaklad pa si sam za sebe perhranil, ki ga skritiga v svojih žlahtnih persih nosiš“!

Ženina ino nevesto so na pervo mesto per sredni mizi posadili. Za njima se vsedejo drugi svatji ino per šterih drugih dolgih mizah povabljeni vbogi, možje ino žene, iz soseske. Ali dones ni bilo vbožnosti nad njimi videti. Vsi so bili v novih oblačilah, ktere jim je Moric dobrotljivo omislil. Vsi so tiho ino z lepo manéro per mizi sedeli. Iz bližniga gojzda pa so se zaslišale prijetne viže vbranih godcov. Veliko

ljudi je iz terga ino bližnih vasi perletelo, gledat neznano veselo ženitnino. De ravno je bilo toljko svatov, še več pa gledavcov, vonder ni bilo slišati ne truša ne vriska; vse je bilo mirno ino tiho. Še vesela muzika (glasba) pridnih godcov ni kaj ljudi oživela; vsih pričijočih misli so alj za del posebne ženitnine, alj za del lepiga ženina ino verle neveste žaliga spomina bolj na otožno vleklo. Posebno pa sta ženin ino nevesta bila vedno zamišljena.

20.

Si pošteno začel; je konec vesel.

K koncu kosila še le so začele kupice peti, ino viši je perhajalo veselje obilnih gostov. Potem častivreden gospod fajmošter vstanejo, nekaj besedi pričijočim povedat. Vse na enkrat omolkne, oni pa začnó:

„Preljubi prijatli, svatji ino vsi pričijoči“!

„Vi mislite morde, de bom v zdravici pohvalil predragiga ženina ino nevesto, ki sta nam donašno veselje pripravlja. Alj očitno nju lva-

liti, bi se znani njuni ponižnosti ne perrajmalo, ino sploh imajo zdravice sladke, prijetne besede, ki več iz glave, ktere vino vname, kakor iz dobriga serca izvirajo, ino z svojim kratkim oglasam vtihnajo. Le samo, ljubi prijatli! ne pozabite toljkanj dobriga, ki je po dobrotlivim gospodu Travnu vsimu našimu kraju, sosebnost pa vbogim ino revnim došlo, ino torej povzdignite dones oči ino serca svoje v hvaležni molitvi k Bogu, naj on njemu po svoji milosti poverne dobrote, ki smo jih mi od njega prejeli, naj ga z drago zaročnico še dolgo dolgo nam ino našim nastopnikom k pridu ohrani"! —

Nikoljko z besedo potihnajo ter proti nebesam pogledajo, v očeh pa jim solza zajigra. Tudi vbogi za mizami vse solzne oči k nebesam obernejo ino roke povsdišajo kakor bi hotli moliti. Zmiram bolj glasno začno, ino na slednje vsi z enim glasom zavpijejo: „Bog živi Morica! Bog nam dobrotlivga Travnica še dolgo, dolgo ohrani"! —

Ni me še, bi rekel, nobeno cerkevno opravilo toljko ganilo, kakor leta očitna molitev iz hvaležnih serc. Kdo je bil tudi vstan z mrtvim sercam to gledati? Nikolj za dobro človeško serce celo ne vmerje, naj bi tudi ves svet spačen bil.

Ko se večí šum nikoljko poleže, spet gospod fajmošter na dalej začnó:

„Ljubi prijatli moji! Dosti let že sim med vami, ter vam besedo božjo oznanujem ino pot k izveličanju kažem. Pa grôza me je bila neke leta sèm videti, kako je vera zmiram bolj pešala, če dalej sim jo oznanoval. Res mnogokrat sim videl v cerkvi očitne znamnja serčne pobožnosti; pa kmalo je goreča pobožnost vgasnila, ker se je vsak spet na poprejšne pota pregrešnih navad ino želj podal. Še to malo časa v cerkvi je bilo zgubljeno, in opominlivi glas božje besede je bil celo zapstonj. Pogosto mi je za tega del serce vpadlo; nisim vedel, ali so ljudje današnjiga časa bolj spačeni kakor poprej, ali je morde moja skerb ino moč bila preslaba? Zdaj pride prežlahten mladenč Moric, kakor drugi naš angel k nam, ter mĩ še le dopové, kaj je toljkanj hudobije med ljudstvam krivo.“

„Več ko pet deset let namreč že je preteklo, kar strašna kuga po vsih deželah ino krajah sveta več ljudi vgonobi, kakor grozna kolera, ker jim premoženje jemlje, veselje greni, zdravje kali ino življenje krati ino mori. Nesrečno žganje, kakor sami veste, je ta strašna kuga! Ono ljudi po samim ino cele družine, poredne kakor ime-

nitne, pa tudi cele narode nesrečne napravi. Vsi nauki po cerkvah ino šolah to kugo ne vstavijo, vse lekarnice nimajo zdravila zoper njeno strupno moč, ino vsih ojstrih postav, prepoved ino kaštig se ona ne boji. Od hiše do hiše hiti, sin jo naleze od svojiga očeta, ino prijatel od svojiga prijatla.“

„Nobena bolezen, pravijo, se hitreji ne dobi, kakor po maternim mleki. Tako tudi žganje veči ino berž škode ne napravi, kakor če so clo ženske njemu vdane.“

„So, kateri le žganje pijó, kader jih kaj vžali, alj kader jim ktera slabost napade. Pa navadijo se, dan za dnevam ga piti, ino ga tako dolgo pijó, de glavo ino serce zapijejo. Gotovo, kdor druge v pijanost pripravlja, posebno pa žganja vadi, se nar hujši zapelivec ino nar veči hudob. než meni zdi. On je, ki poštene možé ino nedolžne otroke mori. On nesrečnim ženam jamo koplje, ino vboge sirote po sveti zažene“!

„Kako pa ventati toljki ino tako splošni kugi? kako jo odpravti, ker malokdo ve alj verjame, kako škodlive so močne pijače, posebno pa žganje? kako jo vbraniti, ker vbožni menijo, de brez žganja, nar cenejši pijače, skor biti ni moč,

premožni pa navajenih sladčic se odvaditi nočejo? Kako jo vstaviti, ker celo deželske postave zagovarjajo jih, kteri navadno žganje ino razne žganice delajo?"

„Že kdor malo kaj žganja pije, prav lahko občuti, kako je nezdravo ino škodljivo, ker glavo omami, ino žile suši. Pa vonder jih toljko ga ljubi, ker jih na majhen čas močne stori in oživi; marskteri še meni zmasno ga piti ino trezen ostati, pa se goljfa. Boljši ino ložej je celo se zderžati ga. Kdor zlodju en las pomoli, ga za kečko zgrabi, ino celiga, prej kakor zavé, za seboj potegne. En malo žganja piti je kakor en malo grešiti. Hudoba naglo raste ino pijančvanje se hitro navadi.“ —

„Od nobene strani nisim videl pomoči, de bi si saj vbožan naš kraj kaj pomagal, ino de bi se žganska kuga vstavlja. Kakor angel iz nebes nato naš blagi Moric Travn potrebno pomoč prinese, ker se iz ptujih dežel ravno na svoj dom poverne. Kader je cela dežela v nevarnosti, pravi, se ni na nobeniga zanašati, ljudi, alj hočejo, si morejo sami pomagati. Po njem se je družba treznosti med nami perčela, in vérna pobožnost je vstala, nedolžnost ino poštenost zopet ovejčala, ino vse okolj je boljši ino veselši.“

„Glejte! prijatli! koljkanj dobriga imamo od nja! Kaj hočmo njemu, svojimu dobrotniku, v zahvalo dati za nja dobrote? — Najte, na mesti tukaj pod milim bogam storimo terdno obljubo, varvati se skerbno kakor kužniga človeka vsakiga, kdor bi kedaj več strupno žganje v naše kraje vpeljati alj v navado spraviti hotel! Njemu pa, svojimu prežlahtnimu dobrotniku, svoje hvaležne serca v dar pernesimo“!

Z tem besedam sivo postaran duhovnik kakor mladenč goreče poskočijo na ravnost k Moricu, ga serčno objet. Za njim smo tudi mi bližneji ga vneto objeli. Vse je vstalo ino veselo hvalni glas pognalo. Vse je bilo križem, svatji ino gledavci. Eden drugimu so prijazno si roke dajali, eden drugiga ljubeznivo objemali. Hvaležne deklete ino žene so Mino obsule, nektare clo z solznim očmi ji roke poljubit hitele.

Koljko solz hvaležnosti ino veselja je blaga za svoje bisere dobila! — Preblagi Moric pa — skorej se mi je vsmilil —; neprenehama so ga sosedji obdajali, de je komej se ganil; vsak je hotel ga videti, vsak mu kaj hvalniga reči. O mraku je še le prišel damo, kjer ste ga nja mlada ženka ino blažena mamka z ljubeznivim veseljam sprejele.

Žalostna Pesm.

1.

Čujte bratje in sestrice
Strašno žalostne novice!
Al' še niste slišali,
Kaj se strašniga godi?

2.

Oh-sovražniki so vstali,
Hudo reč so si ubrali:
Ljubi kruhej nam jemljó,
Strup ¹ iz njega kuhajó.

3.

Strašne kotle so skovali,
Jih v pečnice grozne djali;
V njih se ljubi kruhej žgè,
Smertna voda iz njih vrè.

1) Gift.

4.

Kakor v pekli ogenj žari
 Se v pečnicah, v kotli pari
 Se korún ¹, in premení
 V strupno vodo pjanosti.

5.

Po deželi strup peljajo,
 Dober kup ljudém prodajo,
 Vsaka bajta ga imá
 Polič že za grošã dva.

6.

Kakor mišenco sladkajo
 Kedar njo podganam dajó,
 Tak se žganje tud' sladí,
 De ljudem bolj podiší.

7.

Kotle imel je velike
 Satan, kuhat marternike, ²
 De bi jih ob véro djál;
 Pa v sramôti je ostal.

1) Krumpír, podzemlice, laška repa.

2) Kakor sv. Vítá.

8.

Vmisli si peklenska muha,
 In raj v kotli žganje kuha:
 Z žganjam moti zdaj ljudi,
 In jih ložej pogubi.

9.

Po vsih krajih žganje žgejo,
 Po vsih ošterijah žrejo;
 Res je žganje dober kup,
 Kaj pomaga, ker je strup!

10.

Pjanci kuhaní ko raki
 Tavajo po cesti taki;
 Žgani strup jim pamet vzel,
 Dušo vmoril, truplo vnel.

11.

Noga pjanca več ne nese,
 Roka se mu hudo trese;
 Tam za plotam obleži,
 Žganje mu iz ust gorí.

12.

V žganje oče se zaljubil,
 V žganji svojo pamet zgubil;

Živî pekel čutil je,
Zadnič je obesil se.

13.

Mati srota se pobila,
Ker se žganja preopila,
In gorjé otrokam bo:
Sad ni boljši ko drevó.

14.

Žganje boj inⁱ mor napravi,
V žganji brata brat zadavi,
Žganje moža tak znorí,
Svojo ženo de vmorí.

15.

Sveta véra omaguje;
Hudiga se strašno čuje
Tam, kjer žganje tak pijó
Kakor svoje dni vodó.

16.

Prazna cerkva tam žaluje
Koder žganje gospoduje;
Le taberne polne so
Pjancov, ki ga luskajo. ¹

1) Luskati vino alj zganje se pravi tako piti, de je miza mokra.

17.

Glej možake žganja pjane
 In mladenče obdivjane,
 Kok požvinili so se!
 Groza videti jih je.

18.

Ni device tam poštene,
 Pamelne ne najdeš žene
 Kjer žganjica gre okolj,
 Naj bo brinjove alj rozolj.

19.

Oj prijateli, povéte,
 Ali mi vtajiti sméte:
 De ni žganje mišenca,
 Ki počasen strup imá?

20.

Bog nam je nebeško mano
 Dal korun za dobro hrano,
 Žganjarji si vmislijo
 In ga v strup pokuhajo.

1) Zpižo alj jed.

21.

Le povéte mi žganjavci,
 Satanovi pomagavci,
 Kaj storilo ljudstvo je,
 De mu strup napravljate?

22.

Ker je vašo žganje kuga,
 Nam Pravični z gladam žuga
 De nam je korún zignil,
 Naj bi v žganja strup ne bil.

23.

Zarotim vas, ljubi bratje,
 Če želite biti svatje
 Enkrat raja svetiga,
 Varijte se žganjovca!

24.

Prosim vas, o sestre moje,
 Ako ljub'te duše svoje,
 Za pet Kristusovih ran
 Dajte vsako žganje v stran!

1) Ki žganje kuhajo ino prodajajo, razen zdravila.

25.

Vodo zdravo rajši pijmo ,
Vina za potrebo vžijmo ;
Dober Bog nam vina dal —
Žganje si zlodej vbrál.

Slomšek.

